

שאלות בהלכות יו"ט

[א] מוליד אש ומכבה בתנורים שלנו

סי' תקב סעיף א – ע"ש במשנב"ר ס"ק א וע"ע בביאור הלכה
אש ע"י חשמל או ע"י גז – אם מותר להגדיל אם מותר להקטין
מוליד אש ע"י פס"ר
ע"י נכרי
אגרו"מ ח"א סי' קטו
בענין כיבוי כשאפשר להגדיל – משנב"ר ס"ק ו ובאגרו"משם, ובח"ד סי' קג

[ב] רחיצה במים חמים

סי' תקיא סעיף ב, משנב"ר ס"ק א –
דבר השווה לכל נפש
גזרת בלנים

[ג] יו"ט שני בעת ביקור בא"י

סי' תצו – משנב"ר ס"ק יג
שו"ת חכם צבי סי' קסז
הערת הגר"ח, הזהירו במנהג אבותיכם, והערת הגרש"ז
עיר הקודש והמקדש פרק יט סי' יא
אגרו"מ
מנינים נפרדים – שו"ת אבקת רוכל סי' כו (שלא יצא ממנו חורבה) שו"ת תשובות
והנהגות א:שיח

[ד] יו"ט שני לבן א"י הנמצא בחו"ל

סי' תצו סעיף ג
הערת הגר' אביגדור נבנצאל שליט"א למשנב"ר
אגרו"מ ח"ד סי' קד

[ה] הזמנת גוים לסעודה

סימן קיא

בשעון שלובש על גוף ידו אם יש לחוש להוצאה בשבת

ח' תשרי תשי"ז.

מע"כ הנכבד מוה"ר ר"י גארדאן שליט"א.

ובדבר אם מותר לאיש ללבוש שעון על ידו בשבת. הנה השעונים שנושאים בכיס פשוט שאסור, ואף כשנושאים על הבגדים מבחוץ אפשר אינו בדין תכשיט כיון שאינו לובשו כשעומד, עיין במ"ב סי' שי"א ס"ק מ"ה ובבאור הלכה שם. אבל כשלובשו על גוף היד ממש יותר נוטה שנחשב לבישה ממש. והנראה מטבעת שיט עליה חותם לאיש שאין עליו איסור הוצאה אף שתשמישו הוא למלאכה שאסורה בשבת וכשיתקלקל החותם לא ילבישו ומ"מ מותר. ומה שדכיון שהוא על גופו ממש הוא לבישה שאין בה איסור הוצאה אף שאינו תכשיט כלל ועיקר עשייתו הוא לתשמיש. וכן בי"ח כלים בשבת דף ק"כ נחשב סדר שבצוארו ופרש"י ותלויין ראשיו לפניו לקנח בו פיו ועיניו, וכוונת רש"י הוא שעיקר הלבישה לכה, דאם עיקרו לחמום לא היה נאסר אף שתלויין ותשי"י שהם בטליון לעיקר הבגד אלא מפרש שעיקר הלבישה היא לתשמיש זה שיקנח פיו ועיניו בראשון ותלויין ומ"מ כיון שנלבש על צוארו היא לבישה שמהרה. ולכן אף בשעון כשמלבישו על בשרו ממש הוא לבישה שיש להתיר אף שעיקר הלבישה הוא לתשמיש. אבל מ"מ אף שמטעם זה אין למחות באיש שנושאים אותו כשהוא לבוש על ידו ממש. ראוי לכל בן תורה וירא שמים שלא ללבוש בשבת כדי שלא יבא להקל בכל שעון ושלא יבוא להקל בשעון זה להחבישו על הכתנת שהו"בה לא ידעו להפריש וכן אג"י מצוה לתלמיד.

סימן קיג

להתרחץ עם בורית לח

ובדבר להתרחץ עם בורית בשבת ויו"ט, הנה פשוט שאסור משום ממחך. ואף בבורית שהוא לח כמים אף שהרבה נוהגין להתיר אין ברור לי כ"כ ההיתר מכיון שנעשה מזה המולינעס ומתפשט הרבה יותר מכפי שהוא ע"י הרחיצה וא"כ ניכר שעדיין יש בזה קצת ממחך לא כשאר דברים לחים כמים ושמן. אף שאפשר שבדבר לח ליכא איסור ממחך. ולכן אין נוהגין בביתו היתר זה וכן ראוי להחמיר. ולהושיט יד לאשה בדרך הגותנים שלום בהפגשם. פשוט שאסור אף לפנויה שהרי הן נדות וכ"ש לאשת איש.

סימן קיד

להתקשט לאשה בליפסטיק

ובדבר אם מותר לאשה להתקשט בליפסטיק, הנה אסורה משני טעמים מאיסור ממחך ומאיסור צביעה ואם הוא לח שליכא ממחך יש עכ"פ איסור צביעה. וכן אסור לאשה לצבוע את פניה מדין צביעה אבל לזרוק את הפאודער לבן על הפנים שלא מתקיים כלל אין בזה איסור צביעה.

סימן קטו

בענין להדליק את הגעז מהפיילאט לייט ולהקטין את האש ביו"ט

בדבר להדליק את הגעז ביו"ט מהפיילאט לייט, פשוט שמותר כי אין בזה חשש מוליד אש אלא הוא הדלקה מאש הדולק כבר ולא דמי לעלעקטרי שיש חשש הולדת אש שלכן אסור להדליק. ובדבר להקטין את האש ביו"ט, הנה כשצריך להקטין את האש כדי שלא ישרף ולא יתקלקל התבשיל שבקדרה מותר ואף אם יכול להגיה אש זה הגדול ולהדליק אש אחר שיהיה קטן יכול להקטין אש זה ולא להדליק אש אחר כי כשהוא לצורך התבשיל אין חלוק בין הדלקה לכבוי כיון שגם כבוי מותר

סימן קיב

לנקות שנים בשבת ויו"ט

ובדבר לנקות שנים בשבת ויו"ט עם טוט פעיסט פשוט שאסור שהוא ממחך. ובלא טוט פעיסט בהבראש המיוחד לזה מותר שהוא כמו רחיצת שאר אבר אחד אבל יטוּף רק בצונן. ואת הבראש טוב שלא ללחוץ כמים קודם הניקוי מחשש סחיטה בשער. והנה ננקו"י לא ירחץ את הבראש אף שלא בשפשוף שאין שם סחיטה משום שאין לו צורך שוב היום וכן ללחוץ בשביל מחר.

cntd ↙

לצורך אוכל נפש כמו בבשרא אגומרי כמפורש בביצה דף כ"ג. ולהקטין שלא לצורך בשול אלא משום הפסד הגעז הוא כמו כבוי הגעז לגמרי ואם כבוי לגמרי אסור אסור גם להקטין.

ידידו מברכו בגח"ט.

משה פייגנשטיין

סימן קפז

בענין התירו לרדות

ענף א

כ' מרחשון תרפ"ז ליובאן.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר שמעון טרעבניק שליט"א הגאב"ד תאדיאן.

בדבר מה שהקשה כתר"ה בתוס' שבת דף ד' שהביאו מהא דערל הזאה ואיזמל העמידו דבריהם במקום כרת שאינו חייב כרת הואיל ורבנן אסרו לו שכ"כ מאחר שאסרוהו לרדות יפטר מסקילה. ואם שם הוא אנוס עכ"פ מחמת האיסור דרבנן אבל הכא כבר עשה מעשה העבירה ואם יחלה אח"כ ודאי היה חייב.

הנכון לע"ד דראיתם היא מהא דאסור הזאה בכל אופן אף שכבר היה יכול ליהנות וליטהר קודם ערב הפסח ולא הזה במזיד שלא חש למצות פסח שחייב כרת כה"ג כדאיתא בפסחים דף ס"ט וא"כ איך אסרו רבנן כשחזר בו בע"פ שחל בשבת ורצה ליהנות וליטהר ולהקריב פסחו הא יתחייב כרת. בשלמא כשחל שביעי שלו בע"פ ניתא מה שלא יתחייב כרת שהוא אנוס כיון שאסרוהו אבל כשחל שמיני שלו בע"פ ועבר אתמול במזיד ולא היה שעחה אין לפטרו מחמת אנוס דהא אתמול לא היה אנוס ומי"מ אסרו רבנן משום דכיון שעכ"פ נמנע עתה מחמת האיסור דרבנן לא יתחייב כרת. איברא דלדעת הרמב"ם פ"ו מק"פ ה"ו אין ראייה מזה שהוא סובר שאף בחול שחל שמיני שלו בע"פ ולא היה קודם לא יועיל מה שיהיה ויטהר ע"פ דעכ"פ לא יוכל להקריב הפסח וא"כ לא יפטר מכת אף אם יתירו לו. אבל תוס' לשיטתיהו בפסחים דף צ' ודף צ"ב דאף בשביעי ע"פ אם יח ויטהר חייב להביא פסח ואם לא יטהר חייב כרת לכן מוכיחין שפיר מזה

שלא התירו בשמיני ע"פ כדי להצילו מכת שאף בכה"ג נפטר מכת. ולהרמב"ם נמי יש להוכיח מזה שלא התירו הזאה בשמיני שחל ב"ג שחל בשבת להצילו מכת אם במזיד לא הזה בשביעי. וכן יש להוכיח מאיזמל שאסרו אף אם במזיד לא הכין איזמל.

ולפי"ן יש להוכיח לפשוט מה שנסתפק כתר"ה בכונת התוס' בהא שכתב שלא ישמע לנו אם הוא גם מותר לכתלה כדי להנצל מסקילה. דהא הזאה הוא ע"י אחרים ומי"מ אם לא היה נפטר מכת סברי התוס' שלא היו אוסרין כדי להצילו מכת וא"כ גם הכא מותרין אף אחרים כדי להצילו מסקילה. אך הוא רק לפירוש לשון לא ישמע שבקושיית התוס' דאידי בחזר בו ורוצה לתקן שלא יעבור על איסור אפיה. אז כדי להנצל מסקילה מותרין אף אחרים לרדות מצד פ"ג כמו שסברי התוס' שהיו מותרין אחרים להוות עליו כדי להצילו מכת. אבל אם אינו רוצה אף אח"כ לרדות שרוצה שיאפה אף שיתחייב סקילה אין להוכיח כלום משם דהתם הרי חזר בו אבל הכא שעדיין עברין הוא ולא איכפת ליה שיסקלוהו אפשר אין מחוייבין אחרים להצילו וא"כ אסור להם לרדות שהוא חלול שבת כדי שינצל מסקילה.

והנה- הביי באו"ח סי' ש"ו הביא שדעת הרשב"א שאסור לחלל שבת כדי להציל מעבירות אף אם אח"כ כשיפחידוהו ותמר דתה תעבור במזיד, ואף לשיטת התוס' שסברי שיותר כדמסיק שם הביי הוא דוקא בלא פשעה אבל בפשעה לכרע אסור. וא"כ מפורש שהיבא שעבר במזיד אסור לאחרים לרדות כדי להצילו מאיסור סקילה וכתר. וא"כ מוכרחין לחלק מהא שסברי התוס' דהיה מותר להוות כדי להצילו מכת משום שהתם חזר בו ורוצה ליקיים מצות ק"פ ולא להתחייב כרת אבל הכא שבמזיד רוצה לעבור עדיין אין מחוייבין להצילו מכת מצד פ"ג ולכן אסור לחלל שבת ע"ז. וא"כ אף אם תתרו בו שהוא פ"ג ממש דהא יהרגוהו ב"ד נמי אין מחללין כדי להצילו. דהא לשיטת התוס' גם להצילו מכת נחשב פ"ג דא"כ מי"ט סברי דאם לא היה נפטר מכת באיסורם היה מותר להוות כדבארתי הא פשע ואין אומרין אף בנפטר היו אומרין כדי בפשע. וגם אם אומרין אף בנפטר היו אומרין כדי לזכותו אלא ודאי שהיה מותר מצד פ"ג משום דעושה כרת הוא גם למות בקוצר ימים. ומי"מ כתב הביי שאף לתוס' דוקא בלא פשעה אבל בפשעה שרוצה להמר מרצונה הטוב אין לחלל שבת להצילה מכת. וא"כ גם בהתרו בו שיסקלוהו אין לחלל שבת להצילו מאחר שרוצה בכך. דלתוס' כך לי כרת כמו סקילה. ולכן אף אם נימא שאף בפשעה וברחה להמר מחללין

שבת להצילה עיין בערוך ה' במשעטת הוא רק מטעם שבת יש עוד טעם שיחלל שבת שבתות הכל ימי חיייה. וזה הטעם אבל לא שייך זה אלא התב להמר לתאותה עתה תשמור או כמו שאירע הרבה מעשים כאי שבת ועדיין רוצה לחלל לא דיותר קרוב שגם בשבתות האחרו נקלקלו. ולכן אף אם נסתפק להסתפק הכא כלל ואסור לחלל אבל להרשב"א שסובר דאף נ יש לחוש שיפחידוהו להמר אין ו וא"כ צ"ל דסובר דאין שייך שתתחייב כרת. יש להסתפק בהו דהוא פ"ג ממש אולי מותר ככל אין להוכיח מהזאה ואיזמל דהו מכת באיסורם יהיה אסור ריב"א שכיון שאסרוהו נפטר מן רק מסברא בעלמא כמפורש בחד וגמצא למה שבארתי ששיני הוא פ"ג אף אם יש לחוש שיסי אצת חלול שבת במזיד או זנוו איסור מזה רשאין לחלל אף איסו לכל פ"ג דעלמא. דהא לא משוב בעולם מחללין דאז היה נצרך ו איסורא זוטא לגבי עבירת חב של חבדו כדי שלא יתחייב כר וזא ככל פ"ג שמחללין אף ו בכמה מלאכות. והוא דלא כדמ טעם למה שיותר לחלל שבת ז משום שהוא איסור זוטא לגבי ה יפיה. דלפ"מ שבארתי לדעת ד אם אין לחוש רק שתעבור עבר וזא פ"ג ומחללין שבת לתוס'. וז סבר בתוס' בזה אלא כהרשב"א תוצר לומר שהוא איסורא זנו ואם אין לחוש רק לעברה אז דעת התוס' הוא כדבארתי.

ענף ב

ותנה בחזר בו ורוצה לרדה לרדות כל הנכרות קודם שתאפה שהתירו לרדות כמסקנא דגמ' אם לא יפדה לתוס' יהיו מותר כדי להצילו מסקילה ופרת כ

הלכות יום טוב סימן תקב

קטז באר הגולה

המים. (ה) יואין עושין פחמים. (ו) יואין נופחין במפוח אלא בשופרת, ונהגו התר (ז) במפוח של בעלי-בתים על-ידי שנוי, להפכו מלמעלה למטה. הגה ומתיר (ח) לכסות האש בכלי או (ט) בצפר מוכן (י) אם אינו (כ) מכבהו. ודוקא לצרף יום-טוב ראשון, אכל (יא) לצרף יום-טוב שני אסור (מהר"ל). ההעושה מדורה ביום-טוב, כשהוא עורך את העצים (יב) אינו מניח זה על זה עד שיסדר המערכה (יג) מפני שנראה כבונה, אלא או שופך העצים בערבוב או עורך בשנוי; ביצד, מניח עץ למעלה ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ. וכן הקדורה, אוחו אותה ומכניס האבנים תחתיה, אכל לא וניחנה (יד) על-גבי האבנים. וכן המטה, אוחו (הקדשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם. אפלו ביצים לא יעמיד אותם (טו) שורה על-גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ונתחיל מלמעלה למטה, וכן כל פיוצא בזה צריך שנוי. הגה וכן שלחן (טז) שיש לו דפנות (יז) המגיעות לארץ (חשוב) צריך שנוי, אכל מתר להושיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנין. (יח) ויש אומרים דאפלו מגיע לארץ, פל-זמן שאינו צריך לאויר של תחתיו שרי (טו): ב (יט) יאגדה של עצים שהדלקה במדורה, כל עץ שלא אָתוה בו האש מתר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מהנר: הגה ומתיר לקח עץ הדלוק מצד זה של מדורה (כ) ולהניחו (ג) בצד אחר הואיל ואינו מכונן לכבוי (מרכ"ב): ג יאין סומכין את הקדורה ולא את הדלת (ד) בא בקצעת.

באר היטב

סותר הראיות של הט"ו, ע"ש: (3) מכבהו. ויש"ש פתב דאפלו מכבהו, דבר שאין מתכונן הוא, ע"ש: (ג) בצד. אכל לקח אותו לגמרי מהפניה להאיר נכון להחמיר: (7) בבקעת. פי' בבקעת

משנה ברורה

הצידנהאלץ! שפוליק אף שאין ההגחלת שלהבת קשורה, וגם מגחלים עוממות מצדד שם דשרי: (ה) יואין עושין פחמין. השעם, (ו) והוא כלי לצורפיי-זקב, (ח) וגם שהוא מכבה: (ו) יואין נופחין במפוח. משום שדומה (ט) למלאכת אפן. ואין בכלל זה מה שנופפין על האש בכנר או בכלי העשוי לכך מנוצות, דאין זה דומה כלל למפוח [ח"א]: (ז) במפוח של בעלי-בתים וכו'. אכל במפוח גדול של אפנין, אפלו על-ידי שנוי אסור: (ח) לכסות האש. דהינו, שמכסהו בלילה כדי שיהא האש שמור לו למחר: (ט) בצפר מוכן. לאפוקי אם הסק בוכים (?) והוא צונן, דהוא מקצה: (י) אם אינו מכבהו. רוצה לומר, (יא) באפן שלא יהיה פסיק רישא, דאז אסור. ואף דכנתו בהכבוי לצרף אכל-נפש למחר, וכבוי לצרף אכל-נפש ממש אין לאסור, דהא צולין בשור על-גבי גחלים: שאני התם דהכבוי בשעת תקון האכל, (יב) מה שאין בן הקא דהוא הרבה מקדם. (יג) ויש מאחרונים שמקלין בכל גווי, פיון שעל-כל-פנים אינו מכונן לכבות, רק שיקצא על-ידיה אש למחר לצרף אותו היום: (יא) לצרף יום-טוב שני. כגון ביום-טוב ראשון בשחרית מכסה שיהא מוכן לערב בלילה, אסור, משום דאין להטריח מיום-טוב אחר לתכרו: (יב) אינו מניח זה על זה וכו'. הינו, (יג) כשעושה שתי שורות משני הצדדים ומניח עצים עליהם מלמעלה, דאז נראה כאהל, אכל שורה אחת להניח זה על זה מתר: (יג) מפני שנראה כבונה. ודוקא אם מסודר גם השורות שפון הצדדין ביום-טוב, (טו) אכל אם היו מסודרים במקודם יום, מתר להניח עצים עליהם מלמעלה: (יד) על-גבי האבנים. הינו כשסדרן היום, אכל אם היו מנחים שם מאחמול מתר להניח הקדורה

שער הציור

(1) רש"י: (ס) ר"ן: (ט) רש"י: (י) דאם הוא חם, הלא ראוי לצלות ביצה לחוכו ואינו מקצה [פוסקים]: (יא) הגר"א. ואף דאפשר שיקפה, שרי, דדבר שאינו מתכונן מתר אף בשבת: (יב) מגן-אברהם בסימן תקו סעיף-קטן ח: (יג) פרי תרש, וכן משמע קצת ממהרש"ל [המנובא בהמגן-אברהם, אף הפגן-אברהם קצת בלשונן] שכתב שם יעוד צרף יום-טוב הוא, משמע מזה דסבירא לה גס-כן דאף שהכבוי הוא הרבה מקדם, פיון שעל-כל-פנים לצרף אותו היום הוא, שרי: (יד) מסקנת הפגן-אברהם ואלהיה רבה: (טו) אלהיה רבה בשם פוסקים: (טו) אלהיה רבה ופרי תרש: (יז) הגם דבדברי-משה מצדד דלא אמרין לבדו להחמיר, הפגן-אברהם מפסק עליו הרבה, וכן בעל בית-מאיר מצדד גס-כן להחמיר, וגם התמר-משה העתיק דעת מגן-אברהם כלי חולק. ולעניות דעתי בענינינו בודאי נכון להחמיר, דבלאו הכי דעת פשה ראשונים דאפלו בלי מחצות כלל יש להחמיר וצין לעיל בסימן שטו סעיף ג בבאר הלכה דבור הפתחיל משותף שלנו, ויהי דשם אנו נוהגין להקל כפסק השלחן-ערוד, על-כל-פנים בזה בודאי יש להחמיר: (יח) פן דקדק בית-יוסף מלשון הרמב"ם, ולפי זה הרמ"א שקבת בסתם אף דינו, והוא מתוך-כדי, פליג על הרמב"ם, וכן משמע בבאר הגר"א, אכל בעלת-שבת ונהר-שלוש פתבו דגם דעת הרמב"ם להחמיר כשאחז בו האש אפלו בלא אגדה, ונקט אגדה לרבותא, דאפלו בזה, אותו שלא אחז בו האש שרי: (יט) צין מגן-אברהם ודוקא בעצים גסים שאין בשבע להתחבר יחד כל-כף כל זמן שלא אגדו, אכל בדיקים אפלו בשאינן אגודין חשוכין פאגודין; ודעת אלהיה רבה שלא לחלק בזה: (כ) חמ"ד-משה ופרי-מגדים בסימן תקיד ונהג"ז בסימן זה, ובעין זה כתב גס-כן העלת-שבת בסימן תקיד לישב קשנת הט"ו שלא יהא סותר דין זה של הרמ"א למה שכתב המספר בסימן תקיד סעיף ב, צין שם: (כא) ט"ו ושי"א: (כב) צין מגן-אברהם ופרי-מגדים: (כג) מגן-אברהם. וצין באלהיה רבה שפצדד, דלפך קי"ן-האל"ף ממדורה להאיר לפניו, שרי, והשעם נראה, שאין תרבו כל-כף להתמעט אורו אפלו כשהוא בפני עצמו:

סימן קג

הקטנת אש הגעז בירוש

בעיה, י"א שבט תשל"ו.

מע"כ נכדי היקר הרה"ג ר' מרדכי טענדלער שליט"א.

הנה בנו שהוקשה לאחד על מה שכתבתי בתשובה או"ח ח"א סימ' קט"ו שלהקטין את אש הגעז ביו"ט דכשצריך להקטין את האש כדי שלא ישרף ולא יתקלקל התבשיל שבקדרה מותר ואף אם יכול להניח אש זה גדול ולהדליק אש אחר שיהיה קטן יכול להקטין אש זה ולא להדליק אש אחר כי כשהוא לצורך התבשיל אין חלוק בין הדלקה לכיבוי כיון שגם כיבוי מותר לצורך אוכל נפש כמו בבשרא אגומרי כמפורש בביצה (כ"ג ע"א), מהא דכתב המג"א בסימן תקי"ד סק"ב על הא דכתב הרמ"א ו"א דוקא אם אפשר להציל הקדרה בלא כיבוי, כגון שיכול לעשות אש במקום אחר, הרי מפורש שהדלקה עדיפא.

אבל הא א"א לומר כן אפילו אם גם כיבוי היה אסור מדאורייתא דהוא לר' יהודה דמחייב במלאכה שא"צ לגופה שהרמב"ם פוסק כותיה בפ"א משבת ה"ו. גמי אין טעם להחמיר בכיבוי יותר מבמבעיר ומאחר דתרווייהו מותרין ביו"ט לצורך אוכל נפש אין מקום לחלק, איברא דלהרמב"ם פ"א מיו"ט ה"ד שמשמע דמחלק הוצאה והבערה מצד מתוך אפילו שלא לצורך אכילה ושאר מלאכות דוקא כל שיש בו צורך אכילה מותר, שא"כ יש מקום לומר דאף כשתרווייהו לצורך אכילה עדיפא לעשות הבערה מכיבוי, אבל לבד שאף לשיטת הרמב"ם מסתבר שכשהוא לצורך אכילה שגם הכיבוי מותר אין לחלק, הא התוס' (כתובות ז' ע"א ד"ה מתוך) ועוד ראשונים לא מחלקו דכולן הותרו מצד מתוך גם שלא לצורך אכילה אבל דוקא כשיש צורך היום שא"כ ודאי אין לחלק, וכ"ש לרוב הראשונים שפוסקים כר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור עיין במ"מ, הרי כיבוי הוא רק איסור מדרבנן והבערה היא מלאכה דאורייתא שודאי אין להעדיף לעשות הבערה מכיבוי. ואפילו להרמב"ם פ"ד מיו"ט ה"ו והמחבר שם דאוסרין כיבוי שלא יתעשן אף הקדירה משום דפוסקין כרבנן דר' יהודה דאסרי מכשירי אוכל נפש וסוברין דגם עישון הקדרה לא נחשב אלא כמכשיריו, אף שהוא דבר תמוה מאד דכיון שהמאכל מעושן לא יהיה טוב לאכילה מ"ט גרע מתבלין שהוא להטעים יותר שמוחו. ומטעם זה פשוט להמרדכי בביצה דף כ"ב ע"א דמדודו גם רבנן עיי"ש וגם המ"מ הביא שיש מתירין בשביל שלא תתעשן הקדרה, ואולי בזמננו היו רק מפונקים שלא אכלו תבשיל מעושן וצ"ע. עכ"פ אף לדידהו הוא רק לעישון אבל אם מפני ריבוי האש ישרף עד

שלא יספיק להתבשל הוא צורך בשול ממש שאף לרבנן ודאי היה מותר לכבות מעט מן האש ולהקטין כדי שיחבשל, שענין זה הוא בהקטנת האש של הגעז, שא"כ אין לחלק בין להבעיר אש אחר קטן למכבת כהקטנת האש.

ועיין ברא"ש בביצה שם שכתב הא דאסור לכבות כדי שלא תתעשן הקדרה היינו באפשר להצילה מנייה בלא כיבוי כגון שיסירנה מאש זה לבשלה על אש אחר שלשון זה משמע דוקא כשיש לו אש שהצורך לעד לא לבשל עוד קדרה שיכול לסלק קדרה זו שעל האש שאפשר לה להתעשן ולבשלה על אש האחר בלא צורך מלאכה הבערה אחרת וכן הוא הלשון בקצור פסק הרא"ש שכתב עוד ביותר דיוק שיסירנה מאש זה על אש אחר בלא תיבת ולבשלה, שאין לטעות כלל לומר דחסר עוד האפשרויות לבשל משום שצריך ליתן עז עצים שתוכל להתבשל שם, וכן הוא בטור ג"כ מ"ה תיבת ולבשלה דכתב כגון שיסירנה מאש זה והנה על אש אחר שהוספת תיבת ויתננה לא שייך לטעם מזה, וכן הבי"ה והס"ו כתבו כלשון הרא"ש שיש מאש זה לבשלה על אש אחר, וא"כ אין מקור להמג"א ששינה הלשון וכתב כגון שיכול לעשות במקום אחר שמשמע שאף אם צריך לעשות אש אחר דהוא להביא עצים למקום אחר ולהבעירם אסור לכבות דמנא לו זה. ואף לתוס' ביצה דף כ"ו ע"ב ואפילו למאן דשרי הבערה שלא לצורך כלל כדכ"ה היינו לפי שישינו לפעמים לצורך אוכל נפש אמר נ"י דלעולם אינו לצורך תיקון אוכל נפש ודאי אסור לומר ביו"ט, הא לא מוכן כוונתם לכאורה דהקשה שר"י שיף שכתב ולא נתחוויר לי למה לעולם אינו צורך תיקון הא בשרא אגומרי שרי אע"פ שמכבה לליל כ"ה שלא תתעשן עיין באשר"י שכתב בהדיא דאם היה אש אחר הוי שפיר אוכל נפש, ובע"כ צריך להיחזק כוונתם כדפי' הב"ח בסימן תקי"ז דה"ה ומ"ט בתנורים, דכיבוי אינו מתקן האוכל ממש דרש"י לא היה צריך לכיבוי היה ג"כ מתקן האוכל ע"י ולפיכך אע"פ דאם יש בכיבוי צורך אוכל נפש לכבות מ"מ לא אמרינן גביה מתוך, ומכונן דמתוך הוא רק כשהוא מלאכה המתקן ממש את האוכל אבל כיבוי שעושה רק שלא יקולקל האוכל אף היתר גמור הוא משום דצורך אוכל נפש הוא לא גביה מתוך, ואף שלא כתב טעם לחלוק זה, מ"מ שכן צריך לפרש בכוונתם דהא איירי שם לענין מוגמר ע"ג גזילים דאוסר ר' יהודה דהיה שייך רק מצד מתוך כדאיתא בכתובות דף ז' ע"א שם דאף שלא שוה לכל נפש היה סובר להתיר מתוך אבל רק בהבערה דהוא מלאכה דמתוך ממש ולא בכיבוי שהוא רק להסיר קלקול, וה"ה דשרי כתבו דחשיב ליה דבר השוה לכל נפש

הוא כאוכל נפש ממש. ועיין בפני"ש שכתב ג"כ בכוונתם שהא לענין מתוך וכתב טעם דלא אמרינן מתוך אלא בכוונת מלאכה שעיקרן לצורך אוכל נפש דא"א להעשות מלשון ובהוא התירה לכם לכל צרכיכם אבל כיבוי דלא מתייך צורך לכיבוי לאוכלי נפש אלא במיעוטא דמיעוטא, וטעם ה"ה נראה יותר שהוא רק סלוק הקלקול, אינו מכלל זה ולא מותר במתוך עיי"ש. עכ"פ לצורך אוכל נפש הוא מותר בכיבוי כמו בהבערה ואין להעדיף הבערה על כיבוי.

ולכן מזה שליכא מקור להמג"א ואדרבה הוא נגד מסכת הרא"ש והסור וההכרח מדבריהם שליכא שום טעם שא"כ אדרבה היה עדיף יותר כיבוי מהבערה שכיבוי זה היא מלאכה שא"צ לגופה, והתוס' שבת דף ג' ד"א דיה הצד סכרי כר"ש דפטור, והרא"ש בפי' כל סוג סימן י"א עיין בק"ג, והר"ן שם ב"ה ג' נמצא בטעם ה"ה ובסוף שבת, והרמב"ן במלחמות שם ואף ב"ה תרי"ף טובר דפוסק כר"ש, וכן הביא המ"מ ב"ה ה"ו מרמב"ן ומרשב"א שנמצא שרוב רבותינו פוסקים שטור שודאי תמה דברי המג"א, צריך לפרש בסתם המג"א שלהקטין האש שבער בעצים ברוב העצים צריך לכבות הרבה ואפילו כשגם בכיבוי נקטת אחר ג"כ צריך לכבות בהרבה מקומות ממנו הרבה נעשה ברוב פעמים בפעם אחת וריבוי פעמים ודעה בכיבוי הוא חמירא מהבערה שנעשה בפעם אחת, ויהי אם גם כיבוי הוא דאורייתא אלא אף להסוברים והוא רק מדרבנן מ"מ הריבוי כיבויין שעובר הרבה פעמים על איסורי הרבנן המור מפעם אחת איסור דאורייתא אף שלענין תולה מסתבר שכל איסורין הרבנן על פני איסור דאורייתא הוא משום דמקום חולי לא היה רבנן, אבל ביו"ט הא גורו רבנן אינה דברים אף כהננו להמנע מעונג יו"ט, דלכן בדברים שהתירו לטעם נפש ביו"ט הוא לענין איסור דאורייתא כשני איסורי חמור וקל, ודדאי אין לומר כלל דאיסורין הרבנן נחשבו כהיתר ממש לענין דאורייתא, מאחר דאורייתא הא מפוריבין לקיים כל איסורין חיוביין דרבנן מלא חסור דלכן סובר דאיסורין הרבה פעמים הרבנן נרע מאיסור אחד דאורייתא וכיון שהכיבוי הוא כהן העצם הרבה כיבויין ובהבערה רק פעם אחת כ"כ האם אפשר לו לעשות אש אחר אסור לו לכבות. אף כהננו שהבערה והכיבוי שוין גם להמג"א אף אם לא סביב בהקטנת אש הגעז א"צ לעשות אש אחר אלא ישרו הגעז שהקדרה עומדת עליו, וגם הוא צריך דוקא להניח הגעז משום דאף אם הוא כיבוי הוא רק דרבנן ה"ה השוה הבערה הוא דאורייתא.

ועיין בפנחות דף ס"ג ע"ב אליבא דר' ישמעאל דהיה כולל היה בא מחמש סאין ובשבת משלש סאין רב דסבר שירבה במלאכה אחת בהקדשה ואל תהי' נמלאכה הרבה, שא"כ היה שייך לומר שכיון

עי
מז
גיו

הגו

הלכות יום טוב סימן תקיא

ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. פיצד, להמביא פדי זין ממקום למקום (כח) לא יביאם בסל ובקפה לתת לתוכו ארבעה או חמשה פדים, אלא יביאם על כתפו או לפגיו אחד או שנים, דמוכה של צרף יום טוב הביאם: הגה ודוקא פשמולין (כט) ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (בי בשם רש"י) או מבית לבית פאותו חצר (א"י) (ל) שרי בכל ענין: ט המוליך את התבן לא יפשיל את הקפה (לא) לאחוריו, אלא נוטלה בידו: י (לב) יוכן משאות שדרבן לשא אותן במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושדרבן לשא אותן מאחוריו ישא אותן על כתפו, ושדרבן להנשא על הכתף ישא אותן בידו לפגיו או (לג) יפרש עליהן (יג) פגד, וכל פיוצא בזה משנוי המשא. (לד) יואם אי אפשר, כגון שזמן הרבה (יד) אורחים (לה) וצריך למהר ולהביא לפניהם, עושה כדרך. כ"ב ב"מ דברים אמורים, בנושא על האדם, אבל על גבי כהמה (לו) לא יביא כלל: יא (לז) אין מביאין עצים לא בחבל ולא בקפה ולא במחצלת, אלא מביא במטפחת ובחיקו:*

ל משנה שם כ"ט וכפירוש רש"י שם מ שם במשנה נ מהא דאחיון וקא בחיוןא שם ל' ס שם בקמרא ויכרשו הטור על רמב"ם כפרק ה וצמחיו לעיל כסימן תצה פ חוסקמא פקד ג דכיצה * (ד"ו) הבאת כהמה ששקטה כשנה כסימן תצה כ"ד (ז)

תקיא הבצרה ולהחם מים מתר ביום טוב, ובו ד' סעיפים:

א (א) מתר לעשות מדורה להתחמם כנגדה: הגה (ב) יש אומרים דאסור (ב) (ג) להחם בית התרף ביום טוב, (ד) דלפעמים

באר היטב

הן מיני ירקות שיש טרח בתקונן: (יג) פגד. עין סימן שכ סט"ו: (יז) אורחים. אפלו מאותה עיר, מ"א. ועין סימן שלג סס"א: נקראים, שרי להסיק, דהוי צרף אכל נפש, מגן אברהם:

משנה ברורה

וחמשה פדין. ואורחים נקרא לענין זה (לו) אפלו מאותה העיר: (לו) לא יביא כלל. השעם, עין לעיל כסימן תצה כ"ב ורמב"ם ב"מ דברים אמורים: יא (לז) אין מביאין עצים וכו'. רוצה לומר, אפלו במקומות הפתוחים להביא, ובכ"ל כסימן תקא סעיף ג, (לס) אפלו הכי לא יביאם פרוכים בחבל וכו', שלא יעשה כדרך בחל:

א (א) מתר לעשות מדורה. דאף דכתיב בתורה "אף אשר יאכל לכל נפש הוא הוא לבדו יעשה לכס", קמא לן (ב) דמתוך שהתרה הבצרה לצרף אכל נפש, התר אף שלא לצרף אכל נפש, ובלבד שיהא שוה לכל נפש וצרף יום טוב. (ב) ויש אומרים, דכל מידי דהנאת הגוף בכלל "אף אשר יאכל לכל נפש" הוא, ורק שיהא שוה לכל נפש: (ב) יש אומרים דאסור. ודוקא על ידי ישראל, אבל על ידי עכו"ם (ג) לכלי עלמא שרי, והמנהג להקל אף על ידי ישראל, ויבדלקמה: (ג) להחם בית התרף וכו'. הינו, שאין מביא שם שום תבשיל רק להחם בלבד: (ד) דלפעמים אין הקר גדול. פרוש, (ז) בזמן שאין הקר גדול, שאין צורך סתם בגי' אדם להקפיד על צנה זו, דאם נודמן ביום טוב שיהיה קר גדול, כמו שמצוי לפעמים בפסח וסכות, מתר לכלי עלמא. ואף אם לא היה קר כל כך שצריך להקפיד מפני צנה, ורק שהמאכלים השמנים וששלים בכירה: קראשו מתמת קר, (ח) מתר לו לכלי עלמא להקפיד בתוך בית התרף להצמידם שם כדי שלא יקרשו,

שער הציור

(כז) ט"ו: (כז) הגר"ו: (כח) עבודת הקדש ומאירי: (כט) ונדמות ראיה לזה משלח צרף גופא לעיל כסימן שכ סעיף ה דסתם בסל לאסור בלי שום תנאי לגבי שבת, והתם הלא מהכא ילפינו, כמו שקטב בבית יוסף לדעת הטור. אחר כך מצאחי שכן קטב גם כן בהדיא באור זרוע בשם הר"ב"א: (ל) כן כתב במגן אברהם לדעת הטור, וכן מוכח ברמ"א דלא שרי אלא פתח. ודע, דבאור זרוע מקל אפלו בתוך העיר, וכן הביא בדרב"מ פשוט, אלא שהרמ"א לא נקט פתח לתלבה בזה ויפה שגורש ברמ"א בשם אור זרוע אינו מדקדק. והנה מרש"י שקטב 'מקום למקום' דהינו בתוך התחום או על ידי צדיק, וכן העתיק הר"ו, משמע דסבירא ליה גם כן כהאור זרוע דאפלו בתוך העיר מתר. ומה שקטב הר"ו: ואף על גב דמסקינן בפרק מנזין וכו', שאני הכא דצבדי עבדין דחל, כצ"ל בדרב"ה פתחו דצ"ן שמוליך משאות גדולות חזין לעיר וזה עבדא דחל אבל בתוך העיר מתר, וכל שכן פשמוליך מזוית לזוית פאותו בית בודאי מתר אף לדעת הר"ו, ויסיגיא פרק מנזין דאיתא שם: מפניו ארבעה וחמשה קפות של פדין וכו', וכמו שקטב בתוספות שם, וכן מוכח בהירושלמי הר"א"ה בהדיא שלשון הר"ו נובע מפניו, וכל זה דלא בהפגן אברהם כסימן שכ סעיף קטן ו שמצדד לומר דלדעת הר"ו אפלו מזוית לזוית פאותו בית אסור: (ל) למקום אברהם: (לג) מגן אברהם בשם חוספות: (לד) אחרונים, ומה שקטב בהפגן אברהם: כגד ששעו לפירס עליהן לא תישנין שביאו לסחיקה, לא אדע אם שרף בענינו, דאפשר דהו אין זה שני כיון דשעו בתמידות לכסות: (לז) רש"י: (לז) רש"י. ובאמת עקר האי דינא על הא דסעיף ח נאמר, וכן הטור שקטב זה, גם כן קטב עין שם, ומה שהביא הוא מרש"י שפרש כגון שאין לו בגד לכסות, זה פירש על ענין אחר, עין בהמרא: (לז) מגן אברהם וכו': (לח) ויש לעין אם בזה גם כן דוקא אם מביא ממקום למקום אבל מזוית לזוית או באותה חצר מתר להניח בקפה כמו בסעיף ח, או דלמא מה שהניח העצים בתוך הקפה זהו גופא עבדא דחל, וצריך עיון: (א) ר"ו, וכן העתיק בהפגן אברהם כאן, ובסימן תקא ישב שלא יקשו דברי הר"ו אהר"ו: (ב) משמעות הרש"א עבודת הקדש וכן הוא דעת הפ"ח, וברמב"ם מבאר סבא זו רק לענין רחיצה וסיכה דהוא בכלל שתיה ושאר דברים הוה מטעם מתוך, ובתוספות ור"ן כתבו אף ברחיצה מטעם מתוך: (ג) מגן אברהם וכו' (ד) (ה) מגן אברהם וכו':

הלכות יום טוב סימן תקיא

קכח באר הגולה

אין ג' גדול ואינו (ה) אלא למפנקים, והוי (ו) פמרתץ ומגמר דאסור (כ"י בשם תשובה אשכנזית), (ז) ונהגו כהר"י ותוספות להקל: ב [*] ימטר *להחם ביום טוב (ח) מים לרחץ (ט) *ידי, (י) *אכל לא כל (ז) גופו (יא) ואפלו אינו רוחצו בבת אחת. הגה (יב) אכל מטר לרחץ (ג) תינוק במים שהוחמו על ידי ישראלי ביום טוב (מדרכי פ"ג), אכל אסור לחם לצרכו (יג) אפלו על ידי אינו יהודי (מהר"א מפראג), אכל כשצריך להם לבשל או להדיח, אז (יד) מטר (ז) [ז] להרבות בשבילו (כל בו). ודין חמי טבילה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכו

באר היטב

(ב) גופו שאינו שנה לכל אדם אלא למפנקים: (ג) תינוק. כיון דהוא רביח לא גזרו, מרדכי. והאידנא דאף בחל לפעמים אין רוחצין אותו ב' או ג' ימים, אף בייט אסור לרחצו, מ"א: (ד) להרבות. הינו נזקא בפעם א', אכל אסור להוסיף עליו, כמ"ש סוף סימן תקג: וישתה מאותו בייט, וישאר חמין שביורה זוכו למקנה להפיג צונן. ויצאו עליו עוררין. והוא ו' כסב שאין מוסיחין אותו במקום שלש מניעת השכילה ובטול פ"ו, וגם יש צד להמיר מחמת שצריכה חמין לחפפה שלש הפך אפלו בייט כמ"ש ש"ך י"ד סימן קצט, וא"כ בייט לצורך שבת ג"כ יש הפך ע"י צריב פכשילין, ע"ש. וצ"ע במח"ב בשם זרע אמת שלש שנהגין הפך בכה"ג להמיר בייט שבע"ש ע"י שפכשילין בורה ב' או ג' ביצים, יש להניחם במנהגם, ומ"מ רחיצה כל גופה בחמין אסור, רק חתך וחרטום

שערי תשובה

[*] מטר להחם כ"י. ע"כ באש"ל אברהם, וצ"ע בש"ך י"ד סימן קצט. ובמח"ב קסב בשם תשובה כתי"י מאחד מרבי איתליא שהמיר להחם בייט ולרחץ הרחיצה ההכרחית ללבש לבגים, וצ"ע לעיל לסימן שכו: [ז] להרבות. ע"כ בש"ח נ"ב מ"ח סימן כ"ד וכה באחד שהורה הפך להחם היורה שבפמרתץ ע"י א"י בייט שקל כע"ש לצורך שיבשל ממנו בעל הפמרתץ מחמין אלו שביורה תכשיל אקו"ע ו' והוא ו' כסב שאין מוסיחין אותו במקום שלש מניעת השכילה ובטול פ"ו, וגם יש צד להמיר מחמת שצריכה חמין לחפפה שלש הפך אפלו בייט כמ"ש ש"ך י"ד סימן קצט, וא"כ בייט לצורך שבת ג"כ יש הפך ע"י צריב פכשילין, ע"ש. וצ"ע במח"ב בשם זרע אמת שלש שנהגין הפך בכה"ג להמיר בייט שבע"ש ע"י שפכשילין בורה ב' או ג' ביצים, יש להניחם במנהגם, ומ"מ רחיצה כל גופה בחמין אסור, רק חתך וחרטום

משנה ברורה

דהוא צריך אכל נפש ממש: (ה) אלא למפנקין. כיון דאינו אלא למפנקין לא הוי שנה בכל נפש: (ו) פמרתץ ומגמר. הינו דין ולהחם מים לצורך רחיצת כל גופו דע"פ ב דאסור מטעם זה, ודין דמגמר בע"פ ד לקמה, דאסורו הוא גס"פ משעם זה: (ז) ונהגו להקל. כיון דעקר מלאכת ההכנה בשביל קר הוא מלאכה המותרת, דהוא שנה בכל נפש, (ו) לא קפדינן אם הפך גדול או קטן: ב (ח) מים. אף שאינו (י) ראויין לשתיה רק לרחיצה: (ט) ידי. והוא הדין (ט) פניו ורגליו, דרחיצת פניו ידיו ורגליו הוא דבר השנה לכל נפש; ומכל מקום לא ירחצם בפמרתץ, שמה יבוא לרחץ שם כל גופו [כ"י]: (י) אכל לא כל גופו. פרוש, להחם מים כדי רחיצת כל גופו, דרחיצת כל גופו הוא דבר (ט) שאין שנה לכל נפש רק למפנקין הרגילין בזה: (יא) אפלו אינו רוחצו בבת אחת. אלא אכר אכר, דבמים שהוחמו ביום טוב (י) אסור לרחץ בכל גוף: (יב) אכל מטר וכו' על ידי ישראלי ביום טוב. פרוש, כגון (יג) שצבר חממו, או שהוחם לצורך שתייה, או פניו ידיו ורגליו, דשרי, וקדול (יג) אסור אף בכהאי גוונא לרחץ ביום טוב [אף להפמרתין רחיצה בחמין שהוחמו מערב יום טוב] כיון שעל כל פנים הוחמו ביום טוב, אכל לקטן מטר, דהינו רביחה ולא גזרו בו. וזקא (יג) קטן שרגילין לרחצו בכל יום אז אמרינן הינו רביחה, אכל כל שרגילין שלא לרחצו שנים או שלשה ימים, אז לאו הינו רביחה ואסור: (יג) אפלו על ידי צפונים. דלקמה פוסקים (יד) הוא אסור דאורייתא, דרחיצת כל הגוף אינו שנה לכל נפש, וצ"ע על ידי צפונים הוא שבות ושבוח: (טו) לרצת הסוכרים דהוא אסור דרבנן, (טז) על כל פנים הוי שבות ושבוח: (יז) מיהו, במקום חלי קצת יש להמיר: (יח) מטר להרבות בשבילו. כדי שם רחיצה, מה שאין כן כאן דמחם ביום טוב, שאינו מטר מלאכה ביום טוב אלא לדבר השנה לכל נפש, וצ"ע על ידי צפונים הוא שבות ושבוח: (טו) לרצת ולא כל גופו, ומאי נפקא מנה אמ יחם לצורך כל גופו ממש או הרבה איברים מגופו, כל מה שרוחץ חוץ מפניו ידיו ורגליו לכאורה אינו שנה לכל נפש הוא. ואף להקדים וקמ"ג והגאונים דלדידהו אין בו אסור דאורייתא רק משום גזירה, מפל מקום כיון שלא נזכר בפמרתץ להקל אלא פניו ידיו ורגליו [שהוא דבר הרגיל]. משמע

באר הלכה

בנשיאתו להכין זה לצורך מטר, וכפוקא וצ"ע בסימן תקיח, ע"כ שם בבית יוסף והגר"א, וצריך עיון: * להחם ביום טוב מים לרחץ וכו'. ומקובץ בפמרתץ ורחץ ידיו ורגליו מטר אפלו אם חמם המים כדי לרחץ כל גופו דע"פ אסור בזה, מפל מקום לא קנסוהו על רחיצת פניו ידיו ורגליו מהם וכן מוכח שם בדף לט עמוד ב בקצת הפמרתץ דקאמר שם 'לימא חנן סתמא בביית שמאי' וכו', ע"כ שם: * ידי. ומקובץ שנה מלשון המשנה ביצה כ"א דתנן 'חמין לרגליו', והוא כסב 'ידיו', וקבלת שבת כסב דצריך לומר 'ידיו ורגליו', וקבצ"י: ע"כ דצריך לומר 'פניו ידיו ורגליו', ונראה להם שהוא טעות סופר, וקאמ"ר בן הוא מבאר בתוספות שם ידיו ורגליו, וכן מוכח בסוגיא דשבת דפניו ידיו ורגליו שרי, כמו שקסב הגר"א, וכן מבאר להרא"ה ברמב"ם וכן ברש"י (שבת ל"ט ע"ב ד"ה והא תניא), וכן בפא"ר ביצה בסוגיא, דפניו ידיו ורגליו שרי. ומכל מקום יש לצ"ע אולי דבזמניו אין רחיצת רגליו שנה לכל נפש, ותשנה זה רק בימיהם שהיו הולכין הרבה יחף כלי מנעלים דומה רגליו לשאר איברי הגוף, אכן לפי מה שזכרתי לקמן בשם הרא"ש והרשב"א דמקצת שאר איברי הגוף דומה לפניו ידיו ורגליו דמטר, כיון אין להחמיר בזה: * אכל לא כל גופו. ע"כ משנה ברורה דחין מפניו ידיו ורגליו חשיב אינו שנה לכל נפש, כן מבאר בתוספות ומרדכי וכתבנו מקנה רצ"ח. דרך פניו ידיו ורגליו הוא שנה לכל נפש, כן משנה ברורה דחין למצנין והוי מלאכה דאורייתא בחמין צפונים, וכמו שהעתיקו אחרונים פא"ר ולקאו"ר לפי זה הוא הדין אף לאכר אכר חוץ מפניו ידיו ורגליו אסור, וכן מוכח בפא"ר שקסב השעם, דזה הוא הרגילות, כמו שאמרו ירוחץ אדם פניו ידיו ורגליו לכבוד קונו, וכן משמע קצת בחנוף הג"ל, אלא דזקא אלו שרי. ובתוספות משה ראיתי שהעתיק דכל שאינו רוחץ רב גופו שרי, והעתיק זה מסימן שכו לצ"ע שבת במים שהוחמו מערב שבת שכתוב שם גמי דפניו ידיו ורגליו שרי ולא כל גופו, וכסב שם הרמ"א דגם שאר איברים שרי כל שאינו רוחץ רב גופו; ולקאו"ר אינו דומה לשם, דשם המים כפר החינוך מערב שבת ורק אסור גזירת רחיצה נגזרו בו, וסבירא לה להרמ"א דכל שאינו רוחץ כל גופו אין על זה שם רחיצה, מה שאין כן כאן דמחם ביום טוב, שאינו מטר מלאכה ביום טוב אלא לדבר השנה לכל נפש, ואמרינן דלפניו ידיו ורגליו שרי דדבר זה שנה לכל נפש ולא כל גופו, ומאי נפקא מנה אמ יחם לצורך כל גופו ממש או הרבה איברים מגופו, כל מה שרוחץ חוץ מפניו ידיו ורגליו לכאורה אינו שנה לכל נפש הוא. ואף להקדים וקמ"ג והגאונים דלדידהו אין בו אסור דאורייתא רק משום גזירה, מפל מקום כיון שלא נזכר בפמרתץ להקל אלא פניו ידיו ורגליו [שהוא דבר הרגיל]. משמע

שער הציון

(ו) הגר"א וחקר משה: (ו) אלה רבה בשם רבנו יצחק. וכירושלימי פ"ק ב דביצה ראיתי ד"ש מרי פתרי, וחד מנהון דביית שמאי דאמרי אלא אס"פ ראויין לשתיה, הינו בשחמקין כדי לשתות ממש [וכמו שפרשו התוספות], וביית הלל דמתירין סברי דבעינן שיהו על כל פנים ראויין לשתיה [ופרוש זה קצתא גס"פ בחרושי קר"ן על שבת, ע"כ שם]. ואפ"ש מדהשמיט חרוש זה דמלתונא, על דבריה דסבירא לה דהמשנה אמת כפ"ש דמטר לביית הלל בכל גוונ: (ח) פוסקים: (ט) הוא שיטת התוספות, והביאו ראה לדבריהם מן הירושלמי, ודעת הרמב"ם והגאונים דהוא מרבנן, ונפקא מנה, שאסור להתוספות להחם אפלו לצורך חולה שאין בו סכנה, ולהרמב"ם שרי [עו"ש]. וצ"ע לעיל בסימן שכו, דלפי דברי הפמרתץ השלישית שהיא העקר אינו מטר כי אם על ידי שני: (י) וכן אפלו להשחטף אסור, וכמו גבי שבת לעיל בסימן שכו ע"פ א"י (י) חמ"מ משה ונהר"י, וכן משמע בדברי משה, ע"כ שם שהעתיק דברי הפמרתץ אברהם מסיק דמלוי לפי ע"כ הקטן, וכן העתיק חמ"מ אדם לדינא: (יז) תוספות ורא"ש, וכן משמע בפמרתץ: (יג) חמ"מ משה, ע"כ שם שהעתיק דברי רביהו רביהו וצריך לבריא, מכל מקום לא אמרינן דהוא כמו וזה שפטר מטעם זה וכדאיתא בתוספות ורא"ש, ואינו נחשב על ידי זה שנה לכל נפש; (טו) הרמב"ם דסבירא לה דרחיצת כל הגוף וסביכה הוא בכלל אכל נפש ורק דרבנן גזרו משום מרחצאות, וכן הוא בסמ"ג, ולפי מה שכתבו הר"ן והרשב"א, דעת הר"י והגאונים גס"פ ה"י: (טז) מדסתמו הפוסקים ולא הזכירו דזה אינו רק להסוכרין דהוא דאורייתא, שמע מנה דזה הדין הוא לכלי צלמא וכן משמע קצת בבאר הגר"א מדמסים ראה לדבריו מחלי המועד דקמא לן בסימן תקמג ע"פ א"י פא"ר אומר אומר לנכרי לעשות, אם לא שזדחק דגם שם על ידי צפונים הוא מדאורייתא: (יז) חמ"מ אדם:

הלכות יום טוב סימן תצו

(ג) ב'שוב אפלו דעתו לחזור. וכל-זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שצדין לא הקבע להיות כמותן; (יא) אכל אם הגיע (ד) לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור (יב) בין במדבר בין ב'שוב. (יג) וכל חוץ (ה) (ו) לתחום אין נוהגין עליו חמרי מקום שהלף לשם:

שצרי תשובה

באר היטב

ועציון אפלו ע"י א"י, שיכול להתמין עד לקחו, או"ה, מ"א: (ג) ב'שוב. דוקא ב'שוב ישאל, ואם הוא תוך התחום ה"י כאלו הוא בתוך העיר, ודב"ז, כנה"ג, ע"ש: (ד) ל'שוב וכו'. אפלו ישוב א"י, בין שאין דעתו לחזור, ודב"ז: (ה) לתחום. ולכן אם דעתו לחזור מתר לעשות, ואם אין דעתו לחזור צדין לא הקבע להיות כמותן. בני א"י שקאו לח"ל ונעשו מלאכה אין מנדין אותן, מב"ט ח"ב סימן קמט. ומתפללין י"ח בבמקומן ולובשים מלבושי י"ט, וכשתל י"ט ערב-שבת מבשל בלא ערוב תבשילין. והעוקר דירתו עם אשתו מא"י לח"ל אע"פ שדעתו לחזור דינו כמי שאין דעתו לחזור, ה"דב"ז. וכל שאין דעתו לחזור אע"פ שאשתו נשארה שם ה"י פאין דעתו לחזור, מ"צ ח"ב, כנה"ג, ע"ש חלוקי דינים. כתב א"ז בשם יש"ש פכ"ה: מעשה באחד שהלף לארץ-ישראל וקבע שם דירתו ואחר כמה שנים בא למדינתו ודעתו היה לחזור ונהג חל ב"ט שני, ונפטר במיתה משנה ולא זכה לחזור לארץ-ישראל, ע"ש. וענין בתשובת גנות-ורדים חא"ח פלד ד סימן יז, ובתשובת ורע-אברהם חא"ח סימן ט' וי, ובתשובת מהר"ט סימן קלט ובהלק"ט סימן קיא וביד-אחרון. ונדע, דמ"ש בית-יוסף בשם א"ח: ובקלי מקום שצא משם יש פוסקים כו' כל-זמן שדעתו לחזור, עכ"ל, הוא שעות-סופר וצ"ל ובקלי מקום שהלף לשם. וענין בספר אליה רבה איוה דינים המסתעפים בזה:

וכשצא בח"ל יעשה כגון ח"ל עד שיהלף לא"י איש וביחו, וכן הפסים עמו גדול הדור, ע"ש. וענין בש"ח בצבא שארע לו כה"ג שנושא אשה בח"ל רק נתעבב שם מתמת פשה עלילות ולא היה ב'עתו לשאר שם רק לחזור עם אשתו פאשר התנה עשה ונהג כגון א"י, אף מעיד אני עלי שמעולם לא אכלתי חמץ ב'ח' של פסח, ולא נהגתי כגון א"י רק לענין תפלה מטעמים שקטב ה"דב"ז שאם מתפלל תפלת י"ח לא נמצא שקרן בתפלתו משא"כ לשיחפול מצין שבע וכו', ע"ש. וענין בבר"י ב'ן ח"ל שנשפתה וזמנה כגון ודעתו לחזור לח"ל כי שם ביהו ונעשה שמה כחנות עם בן א"י, וזמן יריד ב"יט שני דלשפתו בן א"י חל הוא, מתר לשפתו לישב כחנות ולמחר ב'ריר בין ששניהם טמיר מתעסקים כחנות, וכמ"ש הר"ן ה"באו ב"י סימן רמה ב'שאל ו"א שניהם מתעסקים בחמרים המרחץ, ע"ש. וענין בש"ח בשם תשובת ה"דב"ז ש'ן א"י אשר בח"ל מתר לבשל מ"יט ב' לשבת בלא ע"ת, ונהג"א באה"ט, והשעם, שהרואה יאמר שהיה ע"ת או סקר על אחרים, וענין בש"ח כגון ח"ל העולים לא"י לזוהרא (הוא ענין ההקפות והסבוב שמסבבין מעיר לעיר ומספר לכפר להתפלל על קבר הצדיקים) שדעתם לחזור ועושים ב' ימים ואין כגון ח"ל מי שיעלה על הריכוך, יכול כהן מבני א"י לעלות לריכוך ולברך להם, וכן דעת מהר"ם ב"ר"ב, אף מהר"א הלוי מסתפק בזה לפי שכגון ח"ל המתפללין יום זה תפלת המוסף הוא יום החל כגון א"י ולא שיקא עבודה לגבה, ולכן דעתו שלא יברך אקבו"ו כ"י רק אש"ר כהנים לברך. וע"ש שקטב המנהיג ב'ן א"י כהן שצא לח"ל עם י"ח, אמר: אמר להשפעת לצאת קדם שניע לברכת כהנים מוטב ואם לאו אמר יש שם כהנים אחרים יעלה עמהם, וכן שאחרים עמו: יכול להכליע את השם בנעיקה ולא יהיה נרגש, אף אם אין שם כהן אלא הוא נראה שיעלה ויברך בדרבו בתוקפת השם ויש לקמן על מהר"ם ב"ר"ב, ומ' אברהם יצחק ז"ל וגם מהר"א לא החליט שלא יברך, ע"ש, ודבר מהר"א הלוי (שהוא כההמ"ח שו"ת גנות-ורדים) תמצא בארץ בגרי"א כלל א סימן יג, ושם תשובת מהר"ם כ"ח שדעתו שאם יש שם לעלות ולברך מידי דהוי אצבורא אחרת, ע"ש ודבר מהר"א יצחקי בתשובתו ודעתי להתפלל ב"יט, אם אין יודעים להתפלל יכול א' מבני א"י להיות ש"ץ להוציאם י"ח, ובעהמ"ח גרי"ד וכן ב'נע-אברהם חלקו ע"ז וכן נוטה בבר"י סימן קכד, ע"ש. וכ' ד'ן ח"ל שהיה ב"יט שני בכפר שבא"י שלקה יוס'חל והוא התפלל ב'ר תפלת י"ט ובקשו ממנו לפרס להם על שמע ולעבר לפני התבה להוציאם י"ח בתפלה של חל, יש מקום לומר שכל הוציאם, ל"ד להא דלעיל, דשאני הכא ד"ל דשפיר שיקא נבה תפלת י"ח דאפלו בשבת טעמא משום דלא אש'רחוהו רבנו, ע"ש שקטב שצריך להתשוב ב'ר, ע"ש, ובש"ח דעתו שאם הוא לא התפלל צדין תפלת י"ט לעצמו אזי יכול לעבר לפני התבה בקול רם לכד ואומר יעלה ויבוא בעבודה, דאע"פ דצבור לא שכיב, ל"דוה שיקא ואינו כשקרון בתפלתו, ולא יתפלל תפלת לחש בל שאו הוא צריך להתפלל תפלת י"ט ב'רבו ושוב אין התפלה בקול רם אלא בשביל הצבור ואין רשאי לומר יעלה ויבוא וה"ל לגבי ד"דוה בהפסקה, ע"ש. ולענין ד'ריוה להתפלל ב'רבוש לעצמו של י"ט ב'רבו, ובקול רם יאמר י"ח להוציא הצבור י"ח, ובקמת לא יכיר יעלה ויבוא בהחזרת התפלה בל בין שהוא בא להוציא הצבור דל"דוה יוס'חל הוא: (ס) לתחום. עב"ט

משנה ברורה

שלא הגיע לתחום הישוב מקרי לא הגיע ל'שוב צדין. כתבו הפוסקים: בני ארץ-ישראל שקאו לחוצה לארץ ודעתו לחזור וחל יום-טוב שני בערב-שבת, אין צריך לערב ערובי-תבשילין מפני שהוא דבר שב'צנעא, ולכן אין צריך לנהוג בזה כחמרי המקום שהלף לשם בין שדעתו לחזור, ומשעם זה צריכים הם להתפלל תפלת שמונה-עשרה בלחש ביום-טוב שני, וכן להניח תפלין בצנעא, בין שדעתו לחזור, נוהגין עליהם חמרי המקום שצא משם, כמו שכתוב בסימן תסת, (י) אכל צריכים ללבש מלבושי יום-טוב מפני שהוא דבר של פרהסיא, וכן חוצה לארץ שבא לארץ-ישראל, אם דעתו לחזור למקומו (יט) צריך לעשות שני ימים יום-טוב, ומכל מקום תפלת יום-טוב צריך להתפלל בביתו בצנעא. אכן אם דעתו שלא לחזור למקומו לעולם, יתנהג כגון ארץ-ישראל, וכמו שמבאר לעיל בסימן תסת, ענין שם במשנה ברורה ובאור הלכה. כתבו האחרונים, (יט) דמי שעוקר דירתו עם אשתו ובניו ממקום למקום לשא ולתן ולהריות, אף-על-פי שבשעת

שהלף לשם, (יג) ואפלו בצנעא אסור, וכמו שנתבאר לעיל בסימן תסת סעיף ד, ומכל מקום אם (יג) עשה מלאכה אין מנדין אותו: (י) ב'שוב. לאפוקי אם יצא מן הישוב וקא לו למדבר, אין צריך להתנהג כמנהג חוצה לארץ בין שאין דעתו להשפיע שם. כתבו הפוסקים, ד'שוב נקרא ישוב של ישראל דוקא, וכל-זמן שלא הגיע לעיר של ישראל (יז) אין צריך להתנהג כחמרי אותה המדינה. וכתבו עוד, דתוך התחום ה"י בתוך העיר וצריך להתנהג כחמרי אותו מקום: (יא) אכל אם הגיע ל'שוב, אפלו (טו) ל'שוב נכרים, דכ"ן שאין דעתו לחזור, נמשך אחרי המדינה שבא לשם, מבין שהגיע ל'שוב של בני-אדם. (טו) ויש מי שמקל גם בזה כמו ב'עתו לחזור, וכפי שניע דוקא ל'שוב של ישראל: (יב) בין במדבר. ורצה לומר, אחר שצנעא ל'שוב, אפלו יצא אחר-כך למדבר לא נפקע חיובו: (יג) וכל חוץ לתחום וכו'. ורצה לומר, בין ב'עתו לחזור בין באין דעתו לחזור, כל

שער הציור

(יג) אחרונים, דלא כ"ט"ז: (יג) מגן-אברהם דש"א: (יז) ה"נו ב'עתו לחזור, ומשמע דאפלו ב'רהסיא, בין דכל אסורו הוא רק מפני הפחלת, וכן משמע ב'ר"מגדים: (טו) מגן-אברהם ושי"א בשם ה"דב"ז: (טו) בגרי"שע, ע"ש: (יז) וענין ב'ר"אדם כלל קג דין ד עוד פרטי דינים בזה: (יח) בן כתב בשצרי-תשובה בשם רב האחרונים, ענין שם. וענין בשלחן-צריך הג"ז בזה: (יט) מגן-אברהם בשם ה"דב"ז:

שאלה קסו (ב)

לשון הרמב"ם הלכות תמידין פרק 1 • ביאור דברי הרמב"ם בדין קצירת העומר ביום ובשבת

ויהיו כל דברי חכמים קיימים. ואף דנקצר ביום כשר מכל מקום עיקר מצותו בלילה, וכההיא דפסחים דף ס"ח (ע"ב) דאמר רבי שמעון בא וראה כמה חכיבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים וכו', ואף על גב דהתם כבר דחתה שחיטה את השבת, מכל מקום הכא כל עיקר מצותו לכתחילה היא כליל שבת שהוא זמנו ולכן בדין הוא שתדחה שבת אף אם נקצר ביום כשר. שוב מצאתי בירושלמי סוף פרק קמא דר"ה (ה"ח) רבי שמעון בן לקיש בעי קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום, ופשיט התם דדחי. ונ"ל ברור שעל זה הירושלמי סמך הרמב"ם ז"ל כמנהגו לסמוך על הירושלמי במקום שאין הדבר ברור מאוד בתלמודין, ובהכי אתיין פשטי משנתינו כמשמען^(א), ג"ל.

כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' תמידין ומוספין דין ו' מצותו להקצר בלילה בין בחול בין בשבת וכו' ואם קצרוהו ביום כשר, וזהו הפך סוגיא ערוכה ושלמה בשילהי פרק ר' ישמעאל (מנחות עב ע"א), וכבר הניח דבר זה בצ"ע בספר לחם משנה, ובספר ברכת הזבח האריך הרבה מאוד בדברים שכודאי לא עלו על דעת ר"מ^(א).

אבל האמת הברור בעיני ברעת ר"מ הוא דס"ל דהנך שינויי דאיתמרו בגמ' שינויי דחיקי נינהו, ולא סמכינן עליהו ולא אכל הך שקלא וטריא, וכדאמרין בעלמא ואנן אשינויא ניקום וניסמוך, והיא דרך רחבה וסלולה שכבשה הגאונים והר"ף והרמב"ם כהרבה מקומות, ואנו אין לנו אלא ככל הנך סתמי משנתינו

שאלה קסז

לנהוג חומרתם במקום הנהגין קולא אף אם יקבעו דירתם במקום הלז, אבל בדבר שאילו באו בני מקום החומרא למקום הקולא וקבעו דירתם בו היו אסורין לנהוג חומרתם בזה לא אמרו. ואף דשלהו מתם (כיצה ד ע"ב) הוהרו כמנהג אבותיכם דילמא גזרו שמדא ואתי לאקלקולי, הך קלקלה גופה לא שייכא אלא כשהם במקומם בחוץ לארץ אבל בהיותם בארץ ישראל לא שייכא, וכיון שבארץ ישראל איסור הוא להוסיף יום אחד על המצוה ואין ביד אנשי ארץ ישראל להוסיף יום אחד יותר מהכתוב בתורה ולהחמיר, אף הבאים מחוץ לארץ אסורים הם לנהוג שני ימים טובים של גליות כל זמן שהם בארץ ישראל אפילו דרך ארעי כיון שהמקום גורם ואין זה בכלל חומרי מקום שיצא משם^(א).

והנלענ"ד כתבתי

צבי אשכנזי ס"ט

שאלת בני חוץ לארץ העולים לארץ ישראל דרך ארעי האיך יתנהגו בשלש רגלים אם כבני ארץ ישראל או כבני חוץ לארץ.

תשובה, נלע"ד דצריכים הם להתנהג בעניני המועדים כאחד מבני ארץ ישראל התושבים, ואין זה בכלל חומרי מקום שיצא משם, לא מבעיא בתפלות וברכות וקריאת ספר תורה שאינן חומרות בעצם, שהרי אם בא להתמיר לברך ולהתפלל תפלות המועדים בזמן שאינו מועד עבירה היא בידו, אלא אפילו במלאכה מותרים הם, שאילו היו כל אנשי המקום שיצאו משם כאן בקביעותא פשיטא שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד משום כל תוסיף, שהרי (עירובין צו ע"א) הישן בשמיני בסוכה לוקה, וכן כפסח ושכרעות העושה יום אחד מועד יותר מהמצוה עובר על כל תוסיף, ולא אמרו נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם אלא כחומרא שרשאי בני המקום שיצא זה משם

סימן כו

שאלה. היוצא מא"י לח"ל ודעתו לחזור, אם מתפלל כבני ארץ ישראל. וטעם למה העולים לרגל מתפללים בפרהסייא כבני תוצה לארץ ואין מוחין.

תשובה. דבר פשוט הוא דכל שדעתו לחזור נוהג כמקום שיצא משם, אפילו להקל, ובלבד שלא יעשה בפני בני מקום שהלך לשם, וכמו שהוא מבואר ברא"ש פרק מקום שנהגו (פסחים פ"ד ס' ד) ובפ"ק דחולין*. וכתב הר"ן בפרק מקום שנהגו (י"ג) גבי רבה בר חנא אכל דאייתורא, משום דדעתו לחזור הוה, דכיון דבצנעא הוה אכיל ליה, דאיהו לא הוה ידע דליעיילו לגביה, לא הוה צריך לכסויי. וכיון שכן הדבר פשוט ומבואר שלעולם כל שדעתו לחזור אנו רואים אותו כאלו הוא עדיין במקום שיצא משם לכל דבר, ובלבד שיעשה בצנעא, מפני המחלוקת*. וא"כ תפילה דבצנעא היא, פשיטא ופשיטא דנוהג כמקום שיצא משם, כיון שדעתו לחזור. וזה דבר פשוט לא ניתן ליכתב לעוצם פשיטותו.

ובאמת כי אשוב אתפלא (כי בראותו) [בראותי] כי החכם הנז' לעיל לא חש לקמחיה, שהרי הורה ליוצא מא"י לח"ל ודעתו לחזור מותר לו לעשות מלאכה מדינא אם לא מפני המחלוקת, כדמשמע יפה מתוך לשון השאלה, א"כ איך עלה על לבו לומר

נראה לי לפרש דברי הרב ז"ל שרוצה לומר שמה שזרע הגוי בשביעית דאע"ג דאין קנין לגוי אינו אסור לאכול כמו מה שזרעו ישראל שהוא אסור באכילה וחייב לעוקרו, וכמ"ש הרב ז"ל בפ"א, ולא בספיחים ג"כ של ישראל שכתב למעלה בפרק זה שגזרו עליהם מפני עובדי עבירה, אלא מותרים באכילה בקדושת שביעית, והגויים אפי' שזרעו אותם אינם מצווים על השביעית כדי שנגזור עליהם, ולכן הם מותרים כמו הספיחים מן התורה. עכ"ל. הפירוש הזה הוא הפירוש שפירש מוהררי"ק, אלא שהוא מפרש שמה שכתב הרמב"ם מותרים [לא] לגמרי שאין בהם קדושת שביעית, אלא מותרין באכילה בקדושת שביעית, ומהררי"ק פירש מותרים לגמרי. וכן הבין בעל כפתור ופרח בדברי הרמב"ם. ולא נהירא לי מה שפירש הרב משה מטראני שהם מותרים לאכול בקדושת שביעית, דאם איתא, לא היל"ל פירותיו מותרים, אלא היה לו לומר אוכלים אותם בקדושת שביעית, כמו שכתב בפ"ד (ס"ו) וז"ל, התבואה והקטניות אסורין באכילה משום ספיחים ופירות האילן אוכלין אותם בקדושת שביעית. אלא ודאי שפירוש מה שאמר כאן "מותרין" פירוש מותרין לגמרי ואין בהם קדושת שביעית. ובהא סליקנא ובהא נחיתנא "פירות הגוי בקרקעו, יש בהם חיוב תרומות ומעשרות, כסברת מוהררי"ק ז"ל.

נאם חזעיר שם טוב עטייא

בבית יוסף שם שמשמע מדבריו שגם בצנעה אסור. כמ"ש הפרי חדש שם. ועיין בטוב עין ס' י"ד שעמד על זה וכתב שנראה שמרן לא נחית הכא לבאר דין זה. ע"ש. וראה גם בברכי יוסף שם אות ג' ויחווה דעת ח"ג ס' ל"ה.

ל' ל"מ.
* משמע שבן ארץ ישראל שנמצא בחו"ל מותר לעשות שם מלאכה בצנעה. וכ"כ המבי"ט ח"ג ס' ס"ט. וזלא כרדב"ז ס' אלף שכ"ט. ובשלחן ערוך תצ"ו ס' ג' פסק מרן כדעת הארחות חיים המובא

שיתפלל תפילת חול"י, זה דבר שלא עלה על הדעת. ומה שהביא ראיה ממ"ש הר"ם ריקאנאטי (פרשת פנחס) בשם הר"י עזרא, אשיבנו דבר, שלו הונח שהיו דברי הר"י עזרא מפורשים, לא נניח דברי המפרשים והפוסקים שיש בידינו ונסמוך על דברי הר"י עזרא, זה דבר אשר אין לו שחר, כל שכן שאין בדברי הר"י עזרא סיוע לחכם המביא ראיה ממנו כלל, שמה שכתב הר"י עזרא שיום האחרון בעבור כנסת ישראל שהוא בגלות, סימן לדבר שאין עושין אותו בא"י, בכלל מה שכתב דבני א"י אין עושין אותו — הוי מי שיצא מא"י לח"ל ודעתו לחזור, דכל שדעתו לחזור אעפ"י שהוא בח"ל הרי הוא כאילו הוא בארץ, וכן מי שבא מח"ל לא"י ודעתו לחזור הוי בכלל בני ח"ל גינהו.

וכן מעשים בכל יום בכל שנה ושנה, עולים לשלש רגלים מח"ל לארץ* ועושים יום

ב. צ"ל חו"ל. כמו שמבואר בפירוש בסיום התשובה. ושור"י שבטוב עין הנ"ל גם כן הגיה כיו"ב.
 ב*. מנהג קדום זה לעלות לרגל אף בזמן החרבן, נלמד מדברי המדרש בשהש"ד ט, ט, ג: "אע"פ שחרב המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם ג' פעמים בשנה". וכן היה מנהג הגאונים, כמובא בספר חסידים הוצ' מק"צ סי' תר"ל, שרב האי היה עולה בכל שנה לירושלים מבבל בחג הסוכות. ע"ש ובחשב"ץ ח"ג סי' ר"א וקו' עבודת מקדש לר"י חיות פרק ג'.

ג. מנהג זה מובא בהלק"ט ח"א סי' ד' בשם כמה חכמים. וראה גם בשו"ת נבחר מכסף סי' ח' ורדב"ז סו"ס אלף קמ"ח ופר"ח סי' תס"ח. ודלא כהחכם צבי סי' קס"ז שכתב לחדש שצריכים להתפלל כבני א"י, משום שתפילה וקס"ח אינה חומרא שנאמר נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם, ואדרבא איכא משום בל תוסיף וכו'. ע"ש. וכבר בנו בשו"ת שאלת יעבץ ח"א סי' קס"ח דחה דבריו. ע"ש. גם בכרכי יוסף אר"ח סי' תצ"ו אות ז' כתב שמנהג ארץ ישראל שלא

שני של גליות כתקונו וכמשפטיו בח"ל, ולא עוד אלא שמתקבצים מנין מבני ח"ל העולים לרגל, ומתפללים תפילה וקורין בתורה ומפטירין בנביא בברכות תחלה וסוף, כמו שעושים ביום טוב שני בח"ל, ודבר זה נעשה מימי קדם בפני גדולי עולם ולא פקפק אדם בדבר זה מעולם.*

זזו היא שקשה בענין היאך מתפללים תפלת יום טוב בפרהסיא בא"י, והיכי לא חיישינן להאי דתנן (פסחים ג, ב-ג) ואל ישנה אדם מפני המחלוקת, והיה מספיק להם שיתפללו תפילת ח"ל בצניעא. ועל כרחינו לומר דסבירא להו לגדולי עולם דעד כאן לא תני אל ישנה אדם מפני המחלוקת, אלא כמלאכה ודכוותא, דאפשר למיפק מינה חורבה, אבל בתפילה אף אם יתפלל כמנהג מקום שיצא משם לא נפיק מיניה חורבה, וליכא למיחש בה למידי. ומעתה נפשט

כהחכם צבי, וגם על השערות היעב"ץ השיב בכללות. ע"ש. [נאת תשובת מרן לא הזכיר, כי טרם נדפס אבקת רוכל בזמן שנדפס ברכ"ן]. וכ"כ בפאת השלחן ה' ארץ ישראל פ"ב סעי' ט"ו, שנהגים בני חו"ל לעשות לעצמם מנין נפרד וכו'. נובביאור דברי רבינו חננאל פסחים גבא, והראב"ן סי' תל"ה ראה באורך בהערות המהדירים ובשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' א"ד. ולענין דברי ר"ח פשוטים וברורים על העולה לארץ ישראל להשתקע שם, והדיון הוא כיצד ינהג אם נמצא ביו"ט שני בדרך במדבר של ארץ ישראל, אם עדין נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם, ואינו נוגע לדברי החכ"צ. וגם ראב"ן שהוסיף על לשון ר"ח "בישוב לא עבידנא משום חומרי מקום שאני שם", אם אינו טעות סופר, פשוט שכונתו שכין שכבר בא לארץ ישראל להשתקע שם, דינו ככל בני ארץ ישראל לכל דבר. וראה עוד יביע אומר ח"ו סי' מ' וספר הזכרון לר"י נסים חלק ראשונים ואחרונים עמ' קידקצו, תשו' מכ"י של כמה חכמי ירושלים וכו'.

השאלה מקל וחומר, דהשתא המלאכה ודכוותא אסירי בפרו שרייא בפרהסיא, כל שכן למו דלית דין ולית דין להוציא כמנהג בני מקומן. והחכם המו בצניעא ואוסר להתפלל בצניעא לא מצא ידיו ורגליו בבית המד פשוט ויותר לרואי הש

נאם חיצע

סימן כז*

פ' כהחכם ומי יודע פשר דבר ז מה טובו אהליך, ויבחר באז יפיח ומה נעמת, בבתי מדר' הקבעת, רכב ישראל ופרשיו ו שלישו, עטרת התורה וצניפה, תנופה, גולה וכותרת לכל נפו רוח בני האדם העולה היא למו פמעלות המושכלות, ובמסיל המזלות המעולות עולות, פו נורא עלילות, ויאסוף חיילו עליות, חכמות לימודיות במיל ובגולות תחתיות טבעיות מושאלות, ועלילות וסודות כ שפל סוגי החכמה תואמי צביה יוסף.

נחכמתך ובתבונתך עשית לך שכל חכמי לב ילכו חיל עד הגיעם אליך, אליך מגג תשוקתם, כי לאדם שטוב לפניו

* שאלה זו מופנת למרן ופותחת כרב ושלח בחרושים]. החתום על השאלה הו: צובה.

ז"ל, ולא
העולים
בתורה
אף, כמו
זה נעשה
פק אדם

ים תפלת
היכי לא
אל ישנה
זיק להם
ל כרחינו
כאן לא
קת, אלא
פק מינה
ל כמנהג
; תורבה,
ה נפשט

יב בכללות.
דפס אבקת
זשלחן הלי
ר"ל לעשות
כינו חננאל
ך בהערות
סיי א"ד.
עולה לארץ
ד ינהג אם
ישראל, אם
זשם, ואינו
ז על לשון
מקום שאני
זנתו שכיון
ינו ככל בני
אומר ח"ו
פ ראשונים
כמה חכמו

השאלה מקל וחומר, דהשתא אפילו במקום
דמלאכה ודכוותא אסידי בפרהסייא, תפילה
שרייה בפרהסייא, כל שכן למתפלל בצינעא
הלית דין ולית דיין להוציאו מלהתפלל
כמנהג בני מקומן. והחכם המתיר [מלאכה]
בצינעא ואוסר להתפלל בצינעא כבני מקומן,
לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש. וזה דבר
פשוט ויותר לרואי השמש.

נאם חזעיר יוסף קארו

סימן כז*

פי כהחכם ומי יודע פשר דבר דבר שלח ה',
מה טובו אהליך, ויבחר באהל יוסף, מה
יפית ומה נעמת, בבתי מדרשות לתורה
הקבעת, רכב ישראל ופרשיו ראש ישראל
ושלישו, עטרת התורה וצניפה, וינף אותה
חנופה, גולה וכותרת לכל נפוצות הגולה,
רוח בני האדם העולה היא למעלה, לעלות
במעלות המושכלות, ובמסילות גלילות
המזלות המעולות עולות, פועלות רצון
נורא עלילות, ויאסוף חיילות בגולות
עלות, חכמות לימודיות במילות המזלות
ובמלות תחתיות טבעיות ותחבולות
משאלות, ועלילות וסודות כלולות, עד
שפל סוגי החכמה תואמי צביה הובאו בית
יוסף.

התכונתך ובתכונתך עשית לך חיל, עד
שכל חכמי לב ילכו מחיל אל
חיל עד הגיעם אליך, אליך מגמתם ועדיך
תשוקתם, כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה,

יהב חכמתא לחכימין, חכמת אדם תאיר פניו,
והאיר אל עבר פניה, ומתוק האור וטוב
לעינים, אשריך ואשרי היולדה והמתחזיקה
ואשרי אנשיך, אלה העומדים לפניך תמיד,
השומעים את חכמתך, וידעו כל ישראל כי
נאמן אתה ונאמנים דבריך.

יחי ה' אלהיך ברוך אשר חפץ בך לתתך
עליון על כל חכמי הזמן, כשמש תוך
כוכבי לכת מזומן, להאציל אורו בפועל
נאמן, וכל א' להקביל אור הנאצל כחו ימן,
ולו נמצאת בין אוכלי המן, לא אמר צור
נאמן לנגוד עם לא אלמן, בחר לנו אנשים
מנטע נעמן, וצא הלחם בעמלק אויב אל
רחמן, וילכד ברשתו אשר טמן, ולא לבש
יהודי שק בעבור המן, וכחו אשר כמן עורי
עורי צפון ובואי תימן, שכל זמן ידיו, והכי
קרא שמך יוסף, לאמר יוסיף ה' לי בן אחר
בעגלא ובזמן קריב, ולא יאחר אותך ראה
הזמן לשמך נזרו, וכל יש (לי) [לן] נתן
בידך לשמר וכל חכם לב גברו וזכרך לא
יסוף מתוך דבורו, ויחשוק צורתך במשכיות
דבירו, ברוך ה' אלהי ישראל אשר באהבתו
את ישראל לא השכית להם גואל, ויקרא
לכנו ליוסף, וישראל אהב את יוסף, יען
היותו מגלה רזין ואחיות אחידן ומשרי
קטריין, ונהירו ושכלתנו, החכמת כחכמת
אלהיו ורוח אלהין קדישין, אלנא רבה
ותקיף, ורומיה ימטי לשמיא, וחזותיה לסוף
כל ארעא, בן פורת יוסף, וימצא יוסף חן
ושכל בעיני אלהים ואדם, הולך וגדל וטוב
גם עם ה' גם עם אנשים.

* שאלה זו מופנת למרן ופוחחת בדברי שבת ארוכים [עד ר"ה ילמדנו, חלוקת שבחים וברכות כחרוזים
ושלא כחרוזים]. התתום על השאלה הוא רבי אברהם לוי נ' מינאש, ומתוך דבריו עולה כי הוא מחכמי ארם
צובה.

וכשם שבמלאכה מפורש בפוסקים שאסור לכן ארץ ישראל לעשות מלאכה ביום טוב שני בחוץ לארץ אפילו בצינעא, שלענין מלאכה לא שייך צינעא (וכן פירש במשנה ברורה תצ"ו סק"ט) כ"ש כאן זה זלזול ליום טוב במקום, וכן מפורש בשו"ת אבקת רוכל (פ"ו) שאסור להקים מגין בחוץ לארץ ביום טוב שני להתפלל חול, ובספר "יו"ט שני כהלכתו" בהגה"ה (פרק ג' סעיף ו') אוסר מהאי טעמא הקפות בחוץ לארץ ביום שמיני עצרת, וכותב שהסכימו לזה גאוני ארץ ישראל ובעלי הוראה, ואני לא מבין שורש האיסור בזה, שבהקפות עם ספר תורה לכאורה אין בזה זילותא ליום טוב, ורק בקדושת יו"ט נוהגין כמנהגם ומגלן לאסור בזה וצ"ב.

ונשאלתי כיצד ינהגו בענין תפילת חול עם תפילין — האם יתפללו כל אחד בביתו ביחידות עם תפילין או שעדיף להתפלל בציבור ויניח תפילין בביתם ויבואו להתפלל תפילת חול שלהם עם הציבור המתפללים תפילת יום טוב שני, ובמשנה ברורה (ס"ו ס"ק מ') מפורש שתפלה עם תפילין חשובה יותר מתפלה בציבור, ועל כן מי שאין לו תפילין יחכה עד שיחיה לו תפילין אף שמבטל תפלה בציבור עיין שם, ולפי זה בנדרון דידן יתפללו של חול בתפילין אף ביחידות שחשוב יותר מתפלה בציבור.

וכל זה באדם שחייב בתפילין בודאות, אבל כשהדבר ספק כגון שבא עם אשתו לזמן או בספק אחר, והוא מחמיר ונוהג כבן ארץ ישראל כמנהגו הקודם, ומניח תפילין, דעתי נוטה להעדיף תפילה בציבור (ויתפללו של חול), שעיקר חיובו בתפילין הוא ספק, וכן יבטל בזה הערעור, דכשאינו משתתף נראה כמזלזל ביום טוב שני, שאינו יודע דמנהגו כבחול כיון שמתפלל עמהם, ורק באדם שלכל הדעות אינו חייב ביום טוב שני, יניח תפילין בביתו ויתפלל ביחידות תפלה של חול כמ"ש (וכפר"ח סוס"י תצ"ו כתב דכשהיה בחוץ לארץ ודינו כבן ארץ ישראל הניח תפילין בביתו בצנעה ואח"כ התפלל שמונה עשרה של חול בציבור דכיון שהוא בלחש ככצינעא דמי ע"ש, ובמשנה ברורה סימן צ' ס"ק ל' שאם מתפלל מוסף בבית הכנסת והם שחרית מיקרי תפלת הציבור ע"ש).

סימן שיח

שאלה: **מנין בני ארץ ישראל בחו"ל ביו"ט שני החל בשבת מהו לדין קריאת התורה.**

כבר כתבנו שאם היה חל ביום חול אין להם לנהוג מנין עם תלית ותפילין ביום טוב שני נראה זלזול בקדושת היום, ולא דמי לבני חו"ל שבאים לא"י שמתפללים תפילת יו"ט שני דאצלנו חול, ולדידהו קדושת היום הוא בכל מקום. והשנה חל יום טוב שני בשבת, והשאלה אם מותר להם להתפלל תפלה דשבת (ולא דיום טוב) לעצמם, כה"ג נראה להתיר ואין לחשוש ללא תתגודדו, כמו שבני חו"ל מתפללין בא"י בפני עצמם ולא חיישי הוואיל ונהגים בקדושה טפי מבני א"י, ה"ג בזה אין כאן זלזול לקדושת יום טוב ששומרים קדושת שבת החממה טפי.

ונראה שבקריאת התורה דשני וחמישי יוצאין בני ארץ ישראל בקריאת התורה דיום טוב אף שאינם חייבין ביו"ט, וכן מפורש בשו"ת "חתם סופר" שבצום בשני וחמישי אף מי שלא צם עולה לתורה דהחייב קריאת התורה הוא לא מדין צום אלא שלא ילכו ג' ימים בלי תורה, ויוצאין גם בקריאת חול, ה"ה כאן יוצאין בקריאה דיו"ט ואין להם לעשות טען בפני עצמם.

ומיהו לענין לעלות לתורה אצל בני חו"ל שלהם יום טוב ומפורסם שהוא בן ארץ ישראל, הלא נראה להם כדבר זר ומשונה, ע"כ ראוי לקרוא רק לבני חו"ל שחייבין ביום טוב, אף שמדינא נראה שני קרואים הראשונים יכולים לעלות (ומיהו סיפור ל' הגאון רבי יחזקאל סרנא וצ"ל, שהיה בשוייץ בשמחת תורה דחו"ל, ועלה כחתן תורה ע"פ פסק הרב יחזקאל וינברג ז"ל מח"ס "שרידי אש" שהיה נוכח שם).

סימן שיט

שאלה: **בעל תשובה המזמין אביו ומשפחתו שהם מחללי שבת ליום טוב או לליל הסדר.**

שורש השאלה שמפורש בש"ע (ר"ס תקי"ב) שאסור להזמין עכו"ם ליו"ט שמא ירבה ויבשל עבתי.

ונמצא מבשל לגוי ועובר באיסור ח לעכו"ם, ופירש במ"ב דהוא הו בפרהסיא שדינו כעכו"ם שאסור ל האיסור לבשל לגוי, לפ"ז לכאורה ל לדי"ט מחלל שבת שמא יבשל בשבי הדיו ובני משפחתו ביום טוב ל במיוחד שאסור מדאורי

אמנם עיין בספרי מועדים חזמנ מכתבים עם מרן הגאון רב וצ"ל בענין זה ולא אשנה ו

ועיקר דברי המשנה ברורה לאסו שבת כמו לעכו"ם צ"ע טו שבת הוא ישראל גמור ויש אצלו חייב הוא לשמור יום טוב ולקדש טוב הוא, ומגלן שאסור לבשל בזמנו רובם חינוקות שנשבו שהרי בע"ה מאד, ויש לרדן טובא אם כעכו"ם.

ונסתפקתי לדעת המשנה ברורה, למחלל שבת לבשל י שהאיסור הוא עלינו לבשל עבורו שו שיהיה לו לשמוח, אבל הוא כשלו ואמאי לא יבשל לעצמו ולא נאסור נמכתבים הנ"ל אם מחלל שבת אסו של עצמו כיון שהוא נוגע בו וגם ו נסך או דלמא לעצמו לא, ונ"מ שלא עור כשממציאים לו צרכי בישול ונראה להקל בזמננו שרבו הטועים ו נמי"ש, ולא דמי לקראים שגזרו עליהו כהרחקה, אבל אותם מחללי שבת ט שכאשר מבשלים לעצמם ודאי ראוי ל משום לפני עור וצ"ב.

סימן שכ

שאלה: **מהו דין יום טוב שני בארץ ישראל וגם בח**

נגון אנא, אני רגיל להיות בחדשי סוכות עד לפני פורים) בארץ י מב לערן עד אחר סוכות אני נמצא ונסתפקתי מהו דיני לענין יום ו

הלכות יום טוב סימן תצו

קג באר הגולה

ומזלזל בו, ואם הוא צורך דרבנן אין מחמירין לנדוהו (ג) אלא (ה) מלקין אותו: ב [*] אין לוקח בין ראשון לשני (ד) אלא ליענן מת (ה) יזבן לכהל את העין הגה (ו) או שאר חלי שאין בו פנה (ר"ן פרק אין צדין). וצ"ע על-פי שאסור בראשון אלא על-ידי (ז) [נ] אינו-יהודי אם אין בו סכנה, (י) בשני מתר אפלו על-ידי ישראל, חוץ מיום-טוב שני של ראש-השנה, דשני ימים קדשה אחת אריכתא הן: גה ונדוקא שבות דרבנן דומיא דמקחל עינא, אבל אב-מלאכה (ח) אסור לישראל לעשותו אפלו ביום-טוב שני (ר"ן פ' אי"צ ומגיד פ"ד): ג [*] יבני ארץ ישראל שבאו להוציא לארץ, (ט) אסורים לעשות מלאכה ביום-טוב שני

באר היטב

הכין מי"ט לחברו, תבא שאני פיון שא"צ אלא אמירה לחוד במידי שאינו נ"ח, ט"ו, וכ"כ המ"א דקאי אדלעיל מנה שבאוצר מחר להכין וכו', ע"ש: (ה) מלקין, פי' מפת מרדות, וקחב מהרא"י בבאורי רש"י סי"פ כ"י תצא שהיא י"ג מכות, ע"ש, וברמב"ם לא משמע פן, מ"א, ועין רש"י בחלין דף קמא י"ב שכתב: מפת מרדות אין לה קצבה, ע"ש, ועין כנה"ג ברמ"א ובד"א אהרן: (ז) א"י, מי שגפלו ונצטרך הדם אסור להקין דם שקורין שרעפיי"ן או קע"פ

שערי תשובה

כדי המזלזל: [*] אין חלוק בין ראשון לשני כו'. ועי' בשו"ת נ"ב סי' ל' בתניוק שגולד בה"ש ושמיני ספק-חשיעי שלו חל ביו"ט ב' ש"ג, בזה כתב ב"י ר"ד סימן רטו להחמיר שאין דוחה יו"ט, והש"ך מקל ואפלו בנדאי, והוא ו"ל קחב שאר הרא"ש מודה בספק דש"י ואפלו ביו"ט [שני] של ריה, וגם בנדאי מילה שלא במוקד ביו"ט ב' ש"ג מי שרוצה לסמך על הש"ך להקל אין מוחין בידו, ע"ש: [נ] א"י, עכ"ה ט. ועין בבר"י בשם תשובת מהריק"ש, שן פואכת ואינו נופל למשכב מחר לצקרה ע"י א"י ביו"ט שני ש"ג חרן מרה"ש, עין פ"ט: [*] בגי א"י כו'. ועין במהרי"ט צהלון סימן קלט, בן ח"ל מחר להרבות ביו"ט בשביל בן א"י ענין ביו"ט שאוכלים ומתענגים, וגם לבשל בשביל האורח לכי' יש פנה צדדי החר ביו"ט שהוא בפני זמן-מה הרי מוזהרין עליו וכו', וגם רע"כ הרי לאורח חוה"מ וז' אסור-תג שמצוה ג"כ לעגן חוה"מ וא"י בקשר, מ"מ טוב לבקש קרבה גדולה או לאכל עמו מקרבתו שלא יהיה נכר שלו לכרו עשוי, להסתלק מן הספק, ואם א"א זרי, ע"ש, ובשלמ"י תגינה בשם מהר"י ע"אש כ"י להחמיר בקשיטות, וע"ש, ועין בבר"י בשם מהריק"ש שכן ח"ל ששומד בא"י מחר לומר לכן א"י שעשה מלאכה ביו"ט עני, ומכ"י פראנו ומהר"י מלכו דחור דבריו והקמינו לאסור, ועין בגי"ר כלל ד סימן טו זרי, ועין בנודע-אברהם סימן ט, וכתב בק"א למח"ב בשם מופת-אדמה: מי שקלה ח"ל ושלח אחר אשתו שבא"י ולא רצה לילך ואח"כ נתחייב לשלחה בל"י-ביטה ומוכנת לפע אחר הפסח, כ"ו שגופה צרין בא"י תגה בא"י, אף משום חמרת חמין לא נאכל חמין ביום ח', וכן בעלה כ"ו שאשתו בא"י יתג בא"י, ובחור שבא מח"ל לא"י, פשטה הודאה שיעשה בא"י (ועין בהלכות קטנות ביו"ט ובק"ט-הקמח ובגד"י כלל סימן י' וטו הסכימו רבים וגדולים ונגזרו בגזרה חמורה שאפלו בחור אם לא בא רק דרך צרא מחיב לנהג שני ימים כמנהג מקומו, ע"ש), אף אם בחור זה נשפדף בבת ח"ל בק"ג ושבועה ויש"ח ולדור אהר בח"ל, עשה כגוי ח"ל, וע"ש בשו"ת-ברכה סימן ז' שקכת שהעלה בתשובה שכן א"י שצ"ד לח"ל ונדעו לחזר, שהר"ן הוא ועושה כמנהג א"י, וכן עשה במה וקלים ושוכ נודע לו שמתה אשתו שהיית בא"י ונדעו לשא אשה בח"ל ולחזר לא"י, בליזמן שלא נשא עשה כמשהו כגוי א"י.

משנה ברורה

אלא מדרבנן, אס"פ כי עבר בו על איזה דבר שהוא הרי הוא בעוקר את גלו ולהכי החמירו עליו, מה שאין בן ביום-טוב ראשון שאינו עוקרו במה בעבר על שבות, שהרי באסור דאורייתא שבו לא עקרו, ויש פוסקים גולקים בזה, ולדידהו אין חלוק כלל בין יום-טוב ראשון לשני, (ה) והדבר גלוי רק לפי ראות עיני הדברים במה שרואין לפי הענין, אם להקל עליו מלקוח או להחמיר עליו בנדוי, רק שהרשות בידם אפלו לנדוהו, כתבו ואתרונים, דאם עשה הדבר על-פי הוראת חכם ששעה אין לנדוהו, שהרי נוגג הוא: (ג) אלא מלקין אותו, ושעור מפת-מרדות יש בזה דעות בין פוסקים, עין במגן-אברהם ואל"ה רבה: ב (ד) אלא לענן מת, משום בודו, ויתבאר לקמן בסימן חקכו, ולענן כבוי דלקה עין פרי חדש, ויתבאר לקמן בסימן חקיד סעיף א: (ה) וכן לכהל את העין, מרי (ז) שחש בעינו קצת, וכל גופו בריא ואינו מרגיש מחוש בגופו מחמת העין, ובכגון זה בשבת יום-טוב אסור לעשות שום רפואה על-ידי עצמו בלו בשנוי, וכמו שנתבאר לעיל בסימן שח סעיף י' במשנה ברורה סעיף-קטן ג, והבא ביום-טוב שני שרי לכתחלה (ו) ואפלו בלי שנוי: (ו) או מאד חלי, וגם-כן בשאינו כולל כל הגוף: (ז) בשני מתר וכו', שמיני (ח) הנאת הגוף לא החמירו בו ביום-טוב שני בשבות דרבנן: (ח) אסור לישראל וכו', ואפלו (ט) חש בכל גופו נמי אסור (י) על-ידי עצמו, כתב באסור והתיר: אדם הנופל או הנגוף ונצטרך דם במקום נפילתו או נגיפתו, חן חשיב חלי הפנימי, (יא) ומאסר שאין מצטער בלי-כף ויכול להמתין למחר בלי סכנה, נראה דאסור להקין דם שקורין קעפ"ן [ובלשוננו אנקע"ס] אפלו ביום-טוב שני של גליות ואפלו על-ידי עבדים, עד כאן לשונו: ג (ט) אסורים לעשות מלאכה, דנותנין עליו חמרי מקום

באר הלקה

מקצה, ועל-כן חישנו דלמא למחר מטלטל ושביק. ואולי עוד, דכיון דצריך אמר כשה צריך לו למחר, וגם צריך לסמן בטביעת-עין איזה הם פרי שזכר היטב, הרי בעבדא דחל ואסור לעשות זה ביום-טוב בשביל יומא דמחר, ועין בשלחן-ארזות הגר"ז בסימן תצו סעיף יח, ואפשר עוד, שמתוכה זו פרש דברי הש"ס שם באפן אחר ממה שפרש רש"י, דבאמת לשון הש"ס הוא ממה מאד, וכמו שעמד על זה במאירי, ואפשר דלתשובה זו גבי יונים שצריך בהנהגה לומר זה וזה אני נוטל, צריך גם-כן למשמש בהם אם נראים בעיניו לאכילה, ומשום דאם לא-כן חישנו שפא ששיקחם למחר וטלטל ויניח, ולהכי אסור לעשות בן ביום-טוב, ואפשר בדיקת לפשר דברי הש"ס גם-כן באפן זה, ואפשר שהיה להם גרסא אחרת בזה, וצריך עיון:

שער הציון

(א) משמעות הרמב"ם שכתב בפרק א מהלכות יום-טוב דין כב: וכל המחלל וכו' מפיין או מניין אם לא יהיה מן הפלמירדים; ודחק לומר שכמו שמינדין קאי ו באינו מן הפלמירדים פן מלקין קאי רק בהוא מן הפלמירדים, שהרי בתחלת ההלכה כתב וכל המחלל, הרי דאפלי עלמא קאי, ועל-כרחו דדעתו דבאנו הפלמירדים מפיין או מניין כפי שיראו הפיידין, וכן חשב מהר"ם חלאנה ברצת הרמב"ם וכן הסכים להלכה, וכן הוכיח הפרי חדש במפה מקומות בש"ס וקנהר-שלום מתרין כל המקומות (ברחוקים), וכן הסכים הרשב"ם ונא"ל בפרק מקום שנהגו לדעת הפרי חדש: (א) אתרונים: (א) פשוט, וכן כתב במחצית-השקל: (ב) לבוש: (ב) ועל-ידי שני יש לעין, והנה ביום-טוב ראשון בנדאי יש להחמיר פיון שהוא דאורייתא כמו בשבת [ואף דמצינו שהחמירו חכמים לגנות שיוגף איב בשבת משום דהוי מקור פלא-תרידי ובמקום צערא לא גזרו, יש לומר חסם דאין דרכו של מפרק כגון לא חשיבא מלאכה כלל ונצטרך הדבר מסתם שנוי אלמא], אכן לענין יום-טוב שני שהוא דרבנן אפשר שיש להקל לגבי חלי שאין בו סכנה, וצריך עיון: (י) וגם על-ידי עבדים אינו מתר במלאכה דאורייתא דא"א-ס"ן חולה בכל גופו, וכמו שנתבאר לעיל בסימן שח סעיף י' וסעיף כה באתרונים: (יא) סמוכים לךריו יש מסימן שח סעיף כט דמוכח שם דאינו וזו חלי כלל, וגם בחלי כתב שם במגן-אברהם בשם ב"ד"ף שאם אין צריך לרפואה בשבת עצמו ימתין עד מוצאי-שבת, עין שם במשנה ברורה סעיף-קטן מו:

הלכות יום טוב סימן תצו

(ג) (ו) בישוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לישוב, אפלו אין דעתו לחזור מטר, לפי שעדין לא הקבע להיות כמותן; (יא) אכל אם הגיע (ז) לישוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור (יב) בין במדבר בין בישוב, (יג) וכל חוץ (ה) [ס] לתחום אין נוהנין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

שערי תשובה

באר היטב

ועציון אפלו ע"י א"י, שיכול להמתין עד למחר, אר"ה, מ"א:
 (ג) בישוב. דוקא בישוב ישראל, ואם הוא תוך התחום הרי כאלו הוא בתוך העיר, ודכ"ז, כנה"ג, ע"ש: (ד) לישוב וכו'. אפלו לשוב א"י, בין שאין דעתו לחזור, ודכ"ז: (ה) לתחום. ולכן אם דעתו לחזור מטר לעשות, ואם אין דעתו לחזור צדין לא הקבע להיות כמותן. כפי א"י שבאו לח"ל ועשו מלאכה אין מגדין אותן, מבי"ט ח"ב סימן קמט. ומתפללין י"ח בבמקומן ולוכשים מלבושי י"ט, וכשחל י"ט ערב שבת מבשל בלא ערב פכשילין. והעוקר דירתו עם אשתו מא"י לח"ל אע"פ שדעתו לחזור דינו כמי שאין דעתו לחזור, ה"דכ"ז. וכל שאין דעתו לחזור אע"פ שאשתו נשארה שם הרי פאין דעתו לחזור, מ"צ ח"ב, כנה"ג, ע"ש חלוקי דינים. כתב א"ז בשם יש"ש פכ"ה: מעשה באחד שהלך לארץ ישראל וקבע שם דירתו ואחר כמה שנים בא למדינתו ודעתו הנה לחזור ונהג חל ב"י שני, ונפטר במיתה משנה ולא זכה לחזור לארץ ישראל, ע"ש. וצין בתשובת גת-ונדדים חא"ח גלל ד סימן יז, ובתשובת ורע-אברהם חא"ח סימן ט' י"ז, ובתשובת מהר"ט צ סימן קלט ובהל"ק ט סימן קיא וקיד-צהרן. [נדע, דמ"ש ביה"יוסף בשם א"ח: וקצלי מקום שצא משם יש פוסקים כו' כל זמן שדעתו לחזור, עכ"ל, הוא טעות-סופר וצ"ל וקצלי מקום שהלך לשם. וצין בספר אליה רבה איזה דינים המסתעפים בזה:]

וכשישא בח"ל יעשה כפי ח"ל עד שילך לא"י איש וביתו, וכן הסכים עמו גדול הדור, ע"ש. וצין בש"ח בעבדא שארע לו בה"ג שנשא אשה בח"ל רק נתקב שם מתמת כמה צלילות ולא היה בדעתו לשאר שם רק לחזור עם אשתו באשר התנה עמה ונהג כפי א"י, אך מעיד אני עלי שמעולם לא אכלתי חמץ בח"ל של פסח, ולא נהגתי כא"י, רק לענין הפלה מטעמים שכתב ה"דכ"ז שאם מתפלל הפלה י"ח לא נמצא שקרן בתפלתו מא"כ כשיתפלל מעין שבע וכו', ע"ש. וצין בבר"י ב"ן ח"ל שנשפחה ומרמה בא"י ודעתו לחזור לח"ל כי שם ביתו ונעשה שמה כהנות עם בן א"י, וזמן ירד ביר"ט שני דלשפחו בן א"י חל הוא, מטר לשפחו לישב כהנות ולמכר כצ"ד בין ששניהם חמרי מתעסקים כהמות, וכן מ"ש הר"ן ה"כ"א ב"י סימן רמה בירושל' וא"י שניהם מתעסקים בחמות הפרחין, ע"ש. וצין בש"ח בשם תשובת ה"דכ"ז שכן א"י אשר בח"ל מטר לבשל מיר"ט ב' לשבת בלא ע"ת, והביאו באה"ט, והטעם, שהרואה יאמר ששניה ע"ת או סמך על אחרים. וצין בש"ח ב"י סימן ח"ל העולים לא"י ליהרא (הוא ענין ההקפות והסבוב שמסבבין מעיר לעיר ומסבב לקטר להתפלל על קברי הצדיקים) שדעתם לחזור ועושים ב' ימים ואין כפי ח"ל מי שצלה על הירוק, יכול פהו מבני א"י לעלות לירוק ולברך להם, וכן דעת מהר"מ פ"ח ט"ב, אך מהר"א הרי מספק בזה לפי שבני ח"ל המתפללין יום זה תפלת המוספין הוא יום החל לבני א"י ולא שיקא עבודה לגפה, ולכן דעתו שלא יברך אכ"י כו' רק פרק פהו שני לבר. וע"ש שכתב מה"ה ד"ן א"י פהו שצא לח"ל לחזור, א"י יכול להשתמש לצאת קדם שצ"ע לברכת פהנים מוטב ואם לאו אם יש פהנים אחרים יצלה עמהם, וצין שאחרים עמו יכול להבליט את השם כפימה ולא יהיה נרש, אך אם אין שם פהו אלא הוא נראה שצלה ויברך ב"דכ"ז בתפלת השם ויש לטמ"ע על מהר"מ פ"ח ט"ב, ומ' אברהם יצחק ו"ל וגם מהר"א לא החליט שלא יברך, ע"ש, ודברי מהר"א ה"ו (שהוא בעהמ"ח שו"ת גת-ונדדים) המצא בארץ בגו"ר גלל א סימן יג, ושם תשובת מהר"ם ב"ח שדעתו שאם יש שם לעלות ולברך מידי דהוי אצטורא אחרת, ע"ש ודברי מהר"א יצחקי בתשובתו ורע-אברהם סימן יב, והוא ג"כ בשלמי-צבור ה"ל כ"ב, ע"ש. וצין שם ב"י גו"ר שמהר"מ א"י דעתו לח"ל שצ"ע להציאם י"ח, ובמהמ"ח גו"ר וכן בנרע-אברהם הל"ק ע"ז וכן נוטה בבר"י סימן קכד, ע"ש. וכ' ד"ן ח"ל שניה ביר"ט שני בכפר שבא"י שלמה יוס"ח וזו התפלל כבר תפלת י"ט ובקשו ממנו לפרס להם על שמע ולצבור לפני התבה להוציאם י"ח בתפלה של חל, יש מקום לומר שכולו להוציאם, דל"ד להא דלעיל, דשאני הכא ד"ל דשפיר שיקא גבה תפלת י"ח דאפלו שבת טעמא משום דלא אצטוריהו וצ"ע, ע"ש שכתב שצ"ע להתשוב בדרך, ע"ש, ובש"ח דעתו שאם הוא לא התפלל צדין תפלת י"ט לעצמו צ"י יכול לעבר לפגי התבה בקול רם לבר ואומר יצלה ויבוא בעבודה, דאע"ג צבור לא שרי, לדידה שיקא אינו כשקן בתפלתו, ולא יתפלל תפלת חס כלל שזו הוא צדין להתפלל תפלת י"ט כדרכו ושוב אין התפלה בקול רם אלא בשביל הצבור ואין רשאי לומר יצלה ויבוא וה"ל לגבי דידהו כהפסקה, ע"ש. ולענין דצדין להתפלל בתחילת יום טוב, וקול רם יאמר י"ח להוציא הצבור י"ח, ובאמת לא יצ"ע ויבוא בהתחלת התפלה כלל בין שהיא בא להוציא הצבור דלדידהו יוס"ח חל הוא: [ס] לתחום. עכ"ש

שהלך לשם, (יב) ואפלו בצנעא אסור, וכמו שנתבאר לעיל בסימן תסח סע"ף ד, ומכל מקום אם (יג) עשה מלאכה אין מגדין אותו: (י) בישוב. לאפוקי אם יצא מן הישוב וכא' לו למדבר, אין צריך להתנהג כמנהג חוצה לארץ בין שאין דעתו להשתקע שם. כתבו הפוסקים, דישוב נקרא ישוב של ישראל דוקא, וכל זמן שלא הגיע לעיר של ישראל (יד) אין צריך להתנהג כחמרי אותה המדינה. וכתבו עוד, דתוך התחום הרי בתוך העיר וצריך להתנהג כחמרי אותו מקום: (יא) אכל אם הגיע לישוב. אפלו (טו) לישוב נכרים, דכ"ן שאין דעתו לחזור, נמשך אחר המדינה שבא לשם, מפנין שהגיע לישוב של בני-אדם. (טז) ויש מי שמקל גם בזה כמו בדעתו לחזור, וקצי שצ"ע דוקא לישוב של ישראל: (יב) בין במדבר. ורצה לומר, אחר שנקנס לישוב, אפלו יצא אחר-כך למדבר לא נפקע חיובו: (יג) וכל חוץ לתחום וכו'. ורצה לומר, בין בדעתו לחזור בין באין דעתו לחזור, כל

שלא הגיע לתחום תישוב מקרי לא הגיע לישוב צדין. כתבו הפוסקים: בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ ודעתו לחזור וכל יום-טוב שני בערב-שבת, אין צריך לערב צריכי-תבשילין מפני שהוא דבר שבצנעא, ולכן אין צריך לנהוג בזה כחמרי המקום שהלך לשם בין שדעתו לחזור, ומשעם זה צריכים הם להתפלל תפלת שמונה-עשרה בלחש ביום-טוב שני, וכן להניח תפלין בצנעא, בין שדעתו לחזור, נוהנין עליהם חמרי המקום שיצאו משם, כמו שכתב בסימן תסח, (י) אכל צריכים ללפש מלבושי יום-טוב מפני שהוא דבר של פרהסא. וכן חוצה לארץ שבא לארץ ישראל, אם דעתו לחזור למקומו (י"א) צריך לעשות שני ימים יום-טוב, ומכל מקום תפלת יום-טוב צריך להתפלל בביתו בצנעא. אכן אם דעתו שלא לחזור למקומו לעולם, יתנהג כפי ארץ ישראל, וכמו שכתב לעיל בסימן תסח, עין שם במשנה ברורה ובאר ה"לכה. כתבו האחרונים, (י"ב) דמי שעוקר דירתו עם אשתו וקניו מקום למקום לשא ולמן ולהרויח, אף-על-פי שבשעת

שער הצינין
 (יג) אחרונים, דלא קט"ו: (יב) מגו-אברהם ושא"י: (יד) הינו בדעתו לחזור, ומשמע דאפלו בפרהסא, בין דכל אסורו הוא רק מפני התפלת, וכן משמע בפר"מגדים: (טו) מגו-אברהם ושא"י בשם ה"דכ"ז: (טז) בנרע-ישע, ע"ש: (יז) וצין בבי"א-אדם כלל קג דין ר עוד פרטי דינים בזה: (י"ח) פן כתב בשערי-תשובה בשם רב האחרונים, עין שם. וצין בשל"ת צדין הגו"ר בזה: (י"ט) מגו-אברהם בשם ה"דכ"ז:

תרגום: 1 כוסות רוח.

הלכות יום טוב סימן תקיב

תקיב שלא לבשל לצרף פותים ביום טוב, וכו' ג' סעיפים:

א פריחה שם וכו' מרא כ"א ב מ'מרא דרבי יהושע בן לרי שם
(א) * אין מבשלים (ב) לצרף (ג) פותים ביום טוב, לפיכך * אסור (ג) להזמין (ד) שמא ירבה בשבילו. (ה) ודוקא להזמין הגה לביתו, (ו) אכל לשלח לו לביתו (ז) על-ידי פותי (ח) שרי (הג"מ פ"א

שערי תשובה

מסר למזוג יין אדם בשבת, ע"ש. וענין כר"י בשם נחפה בכסף שהגלה שיש להחמיר שלא לתת בשמים במים בשבת לרחוץ בהם, אף אם נתנים בשמים מע"ש מסר לרחוץ בהם. וענין פשאלת-יעצ"ץ ח"א סימן מב מ"ש ישראל אסור. אע"ג דבירוש"ט אין ערוכ וכו' וכו', הינו לצרף ישראל,

באור הלכה

* אין מבשלין לצרף עוברי-גלולים וכו'. ענין משנה בירוש' מה שמסבוגי משום דקתיב "עשה לבס" וכו'. והנה בסימן תקיב פתחו פתחו דאף לענין אפי' ובשול גס"פן אמרין מתוך שהתורה לצרף אכל-נפש התורה נמי שלא לצרף. אכן בענין שיהיה צרף היום קצת, ולצרף עוברי-גלולים לא מקרי כולל צרף היום, וכדמכח מחוספות קבוח דף ו, ויש בזה אסור-תורה, ואף לשיטת הסוברים שם בבית-יוסף דמן התורה מסר אף שלא לצרף כלל, על-כבר-פנים מודקדקו אסור, כמו שמכח במסקנת בית-יוסף שם. ועוד נזכר לומר, דלצרף עוברי-גלולים, כיון שגלתה התורה לקם ולא לעוברי-גלולים, גרע טפי ולבלי עלמא יש בזה אסור דאורייתא, וכן מוכח מהרמב"ם בהלכה יג שפסיקא לה דיש בזה אסור-תורה, ולכאורה מוכח שם בהלכה טו דפסיקא לה דלאו גמור גס"פן יש בזה, דאמרין אהרהר לאסורא קמא מדכתב שם דאינו לוקח משעם 'הואיל', ומשמע היכי דליבא טעם זה, כגון שבשול סמוך לחשכה, או טרפה, לוקח גס"פן: אכן מסקינא דביצה דף יב לענין שוחט עולת נדבה, דאמר שם דאינו לוקח משעם 'מתוך', אף דשם גס"פן נדרש לקם ולא לגבוה, ועל-פירוקו כמו שכתבו התוספות שם דמשעם 'מתוך' ממשע מלקוח, ומתמת המעוט ד'לקם' יש בזה אסור עשה על-כבר-פנים, והכי נמי בעניננו, לרעת הרמב"ם דהסר שלא לצרף כלל אין בזה פי אם אסור עשה (וענין בלחם-משנה הלכה טו שהוכיח גס"פן דלהרמב"ם: יש בזה אסור דאורייתא, וסוף דבריו שם לכאורה נסתר מדברי התוספות הנ"ל). ומה שהצריך הרמב"ם במבשול לצרף צכ"ס לטעם 'הואיל' אף דכלאו הכי אינו פי אם אסור עשה, יש לומר דמשום אפך נקט בן, שכלל שם המכשיל לצרף חל, ענין שם, והנתיח הרמב"ם בזה לשון הגמרא אלא רבה (ספחים דף מו). ולכאורה הוא תרין בהוצאה לצרף צכ"ס, גס"פן הרמב"ם מודה לשארי פוסקים דיש בזה על-כבר-פנים אסור עשה מקרא ד'לקם', וגרע מהוצאה שלא לצרף כלל, וכמו לענין בשול ואפי' וכו', וכן מצאתי אחר-כך בשיטה מקובצת שכתב דאף לרעת רש"י (וכן לרעת הרמב"ם העומר בשיטתו) דפסיקא לה לענין הוצאה דאמרין מתוך והתורה לגמרי אף שלא לצרף כלל, מכל מקום לצרף עוברי-גלולים גלתה לן התורה מקרא ד'לקם' דגרע טפי ואסור מן התורה, ענין שם, אכן מלשון הרב הסגיר משמע דשאני הוצאה מאפי' ובשול, ולהרמב"ם דפסיקא לה דהוצאה שלא לצרף כלל נמי מסר, הוא הדין דמסר לצרף בהמה, והוא הדין דלפי זה מסר נמי גס"פן לצרף עוברי-גלולים אף שאינו לצרף היום כלל, דמסר קרא ד'לקם' נדרש לסתוהו, והנתיח הרמ"א, וכתב דמשום זה השמיט המחבר דין זה דהרמ"א. אכל קשה, תלא לקמן בהמה, ונמצינו ראשונים שפסקו כרבי עקיבא דמסר מלאכה לצרף בהמה, לכן לא רצה המחבר להחמיר לענין הוצאה וסמוך בזה על דעת הרב הסגיר שפסק בזה לרעת הרמב"ם, אכל הרמ"א שפסק בסימן תקיב אף לענין הוצאה ודוקא קשצ"ד לו קצת וכשיטת המחמירין שם, סתם בעניננו גס"פן להחמיר: * אסור להזמין וכו'. ממה שהביא בשיטה מקובצת בשם הרשב"א משמע דפסיקא לה דאפלו יהיה לו על-ידי-יה איכה אסור, וכן כתב הפריימגריים במשכנות-יה, אם לא שהענין

באר היטב

(ב) פותים. וה"ה לצרף קרא"ים, הרב בצלאל. ורש"ף כתב דיש מתירין, כנה"ג, ע"ש: (ג) על-ידי. נראה דזה מירי שיש אסור טלטול לבית הכותים, ע"כ צריך שליח הכותים, אכל על-ידי אכל לצרף פותי לא. ואם הפותי דר תוף הרחוב שהוא מסר לטלטל

משנה ברורה

א (א) אין מבשלין וכו'. והוא הדין כל מלאכות שמסר לעשות בשביל ישראל, בשביל נכרי אסור: (ב) לצרף פותים. דקתיב "אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לבס", ודרשו חז"ל לקם' ולא לכותים, לקם' ולא לכלבים. ולצרף קרא"ים, בהשבות רבי בצלאל סימן סג אסור, ויש מתירין, דטועים הם ומנהג אבותיהם בידיהם. ומסר (ג) לעבודת פוכבים (ג) או לחלל שבת בפדוקא, דינו כעכו"ם: (ג) להזמין. ואינו מועיל (ג) מה שפירש הכינוי כל צרכי סעודה, (ד) דיש לחש שמא יבשל עוד בקדוה אחרת בשבילו אחר שזמין ורוצה לכבדו: (ד) שמא ירבה בשבילו. פרוש, שמא יבשל (ה) קדוה לבדה שלא היה מבשול (ו) אם לא בשביל העכו"ם, ומשום הכי יש התר לקמה בעבדו, דאין לחש שמא יבשל בקדוה אחרת בשבילו: (ה) ודוקא להזמין לביתו וכו'. ורצה לומר, דכיון שרוצה לכבדו ואוכל על שלחנו, חישנין שייבוא לבשל בקדוה אחרת בשבילו, אכל לא בששולח לו לביתו: (ו) אכל לשלח לו לביתו וכו'. ענין במאמר-מרדכי ועוד (ו) פמה אחרונים שהסקימו, ודוקא אם שולח לו ממה שהכין לעצמו, אכל אם הרבה בשבילו אפלו באותה קדוה שבשול גס"פן לעצמו, אסור, דכיון שמרבה בשבילו חישנין שייבוא לבשל עבורו בקדוה אחרת. (ח) ומזה תראה, דמה שנוהגין רבים לשלח ביום טוב דורון לנכרי שרוצה לכבדו ומוסיפין בשבילו, שלא בדין הם עושין, ולא מבציא שאסור לאפות בשבילו חלה אחת כמו שנוהגין או לעשות בשבילו חרעמו"לי ובליוצ"ע"ס, דכל אחד ואחד צריך טרחה לעצמו וגם אין אחד משביח מתמת הרבוי, אלא אפלו מה שמרביין לבשל בשבילו דגים (ט) קשמבשול בידו גם לצרף עצמו, אסור, וכו'. (י) ויש מאחרונים שמקלין קשמבשול בידו גם לצרף עצמו, ובמקום איכה או הפסד ממון אפשר שיש לסמוך על זה: (ז) על-ידי עכו"ם. אכל לא על-ידי ישראל, ומירי שיש (יב) אסור טלטול לבית העכו"ם (יג) אפלו אם הוא רק פרמלית, אכל אם העכו"ם דר תוף הרחוב שהוא מסר לטלטל שם, גם על-ידי שליח ישראל מתר: (ח) שרי. היבא דאיבא משום (יג) דרכי שלום,

שער הצינון

(ב) מור וקציצה: (ג) במבאר ברמב"ם פרק ל מהלכות שבת הלכה טו ובשאר פוסקים דרין צכ"ס לכל דבריו: (ג) והנה הפגן-אברהם הביא בשם התנאי, דאחר שתתן כל צרכי סעודה סמוך לסעודה [ולא היה יצוא לזה קודם סעודה] מסר להזמין: ולא העמקתי, כי מהרמב"ם שכתב בעכו"ם שפא מאליו אחר שהכינו מתר, משמע דלהזמין אסור בכל גונו [פמ"ג, וכ"כ הגר"ן]: (ד) ט"ו: (ה) לשון ה"א"ש והר"ן והרשב"א: (ו) דכשמרבה בקדוה אחת ליבא אסורא לרעת ה"א"ש ושאר פוסקים הנ"ל, ואפלו לרעת הרמ"א לקמה שמחמיר במרבה בשביל עכו"ם, השעם שם נמי, דחישנין שאם נתייר לו יבוא לבשל בקדוה אחרת: (ז) שלחן-עצמי-ששים ותיי-אדם, ומפירשי בזה דברי הרמ"א לקמן בהג"ה שאסור לעצמו בכל ענין, שלא יסתר לתוך הדבא, ומישיבי בזה קשית הש"י, וגם הסג"ר משה בסוף דבריו משמע שמצדד להחמיר, וכן נראה גם דעת הנ"ל וכו' וכו'. (ח) האליה רבה בבאור דברי הרמ"א והתמ"ד משה, וכן נראה לכאורה דעת הבית-יוסף שכתב על האחרות-תיים שאין בן דעת הפוסקים, ומשמע דאכל דברי האחרות-תיים קאי: (יב) ט"ז וש"א: (יג) פריימגריים בשם תוספות קבוח דף ז: (יג) ודלעיל בסימן שכה סעיף ב, וכן לקמן בסימן תקיב חלק על פירוש שלום, והנה ב"ס של שלמה חולק על כל עקר ההתר הזה של על-ידי עכו"ם. ענין שם פירוש קמא סימן לו, וצריך לומר דמירי במקום דאיבא דרכי שלום, ובכגון זה סמכין על הפוסקים דרשות-הרבים שלנו פרמלית הוא והי שבות דשבות במקום צרף דשרי, והרמ"א לא הגיד להזמיר זה, דסתם דורון הוא מפני דרכי שלום:

תרגום: 1 כפסה, לביכה. 2 דכתיבות ממלאות.

הלכות יום טוב סימן תקיב

באר הגולה קל

ג הרא"ש שם ד טור
בשם כ"ג וקצ"ס
בפרק א מהא דעבי מרב
הוגא ופסקה שם

בשם אר"ז. יאכל (ט) עבדו ושפחתו, וכן שליח שנשטלח לו, וכן כותי (י) שקבא (ג) מאליו, מתר להאכילו עמו ולא חוששין שמא ירבה בשבילו: הגה (יא) *ומתיר להרבות בשביל עבדו ושפחתו (יב) באותה קנדה שמבשל בה לעצמו (מרדכי פ"ב דביצה), אכל לשאר כותים בכל ענין (ז) אסור (א"ח ותוספות). וישאל האופה בתנור של כותי וצריך לתת לו פת אחד, לא יתיר לכותי אחד קדם אפיה, דאז אופה של כותי, אלא יאפה סתם ויפן לו אחר-כך אחד (כל בו): ב יבני החיל של כותים שנתנו קמח שלהם לישאל ללאפות להם פת, אם אינם מקפידים בשישאל (יג) נותן ממנו לחינוק, (יד) מתיר ללאפות (טו) להם:

באר היטב

והישאל נותן לו לאכל בלא הזמנה והפצרה שיאכל אצלו אין אסור שמא ירבה, אכל אם מפציר בו שיאכל אצלו אעפ"י שקבא מאליו מ"מ פניו שחביב לו שיאכל אצלו חוששין שמא יבשל לו קנדה אחרת עוד, דמה לי שפוזמינו דרך שליחות לביתו או שפוזמינו אחר שקבא אליו, עכ"ל, ע"ש: (ז) אסור. משום דגורגין שמא ירבה בשבילו בקנדה

באר הגולה

נוגע לבטול שמחת יום טוב יש להקל להזמין לאכל ממה שהכין לעצמו: * ומתיר להרבות בשביל עבדו וכו'. עין משנה ברורה שהשעם משום יחד טרחה הוא וקדלציל בסימן חג, ולשאר עבדים אסור משום שמא ירבה בקנדה אחרת, כן בארו הרבה אחרונים, וכדמוכח מדברי"משה שדעתו דהסודרי פליג על ראב"ה וסבירא לה דבקנדה אחת אפילו אי אפטר לפיסינהו בדבר אחר מטר. אכן בספר בית מאיר וכן באליה רבה מצודים דהסודרי לא פליג אראב"ה אלא מקורש דבריו, ודאפלו אפטר לפיסינהו בדבר אחר אינו מתיר כי אם באותה קנדה (עין שם בארן גבית-מאיר), ובצבוחי-הקדש להרשב"א משמע גם-כן לשיטה זו, עין שם. אכן מבאר מדבריהם דבכורים ושפחות משתמא אפטר לפיסינהו בדבר אחר, ואם-כן לדינא אין נפקא-מנה גל"כ. אמנם לענין בהמה, דעת האליה רבה בסוף הסימן דיש להקל בקנדה אחת שמבשל בשביל עצמו להרבות גם בשבילה אף כשאין לו בהמה לפינהו בדבר אחר, דכלאו הכי יש פשה ראשונים דסבירי דהלכה גרפי עקיבא, ולא אימעט מילכטי אלא עובר-גלולים, עין שם:

משנה ברורה

(ד) ואפלו דרך רשות הרבים, וקדלציל סימן שכה סעיף ב, עין שם במשנה ברורה: (ט) עבדו ושפחתו וכן שליח וכו' וכן עבדים וכו'. ודוקא בשפוחי העכו"ם אצלו, דספח ביקרו, חוששין שמא ירבה בשבילו לבשל בקנדה לבדה, מה שאין כן בעבדו ושפחתו וכן פל אלו שקבאו מאליו, לא חוששין לזה: (י) שקבא מאליו וכו'. אף אם הוא אדם חשוב, פיון שלא הזמין לבוא. (טו) ודוקא שקבא אחר שקבר הכין סעודתו. (טז) ויש חולקין, דאפתי אם הוא אדם חשוב וראוי לכבוד חוששין שמא ירבה בשבילו, (יז) אלא צריך שיאמר לו הישראל קדם שמאכילו: אם יספיק לך פשה שהכינו לעצמנו, בוא ואכל. והט"ו מקריע להלכה, דאם בא מאליו והישאל נותן לו לאכל בלי הזמנה והפצרה שיאכל אצלו, מתיר. (יח) דבזה אין חשש שמא ירבה, אכל אם מפציר בו שיאכל אצלו, אף-על-פי שקבא מאליו, מפל מקום פיון שחביב לו שיאכל אצלו, חוששין שמא יבשל לו קנדה אחרת עוד, דמה לי שפוזמינו דרך שליחות לביתו או שפוזמינו אחר שקבא אליו: (יא) ומתיר להרבות. הגה המחבר (יט) כלל דין עבדו ושפחתו הנכנסים ועבדים שקבא מאליו בתנא מחתא, ובא הרמ"א לפרש שיש חולק בניהם, דבעבדו ושפחתו, אפילו אם מרבה בקנדהו לבתחלה בשבילם שרי פיון יחד טרחה הוא, ולא חוששין בדידהו שמא יבשל קנדה אחרת בשבילם [אף צריך לזהר שלא יאמר בפרוש שמבשל בשבילם], אכל בעכו"ם (כ) הגא מאליו, שהוא מקבד אצלו, ודוקא בשפוחי ממה שהכין עבור עצמו, אכל להרבות בשבילו אפילו בקנדה אחת אסור, דחוששין שמא יבשל עבורו לבר עוד בקנדה אחרת: (יב) באותה קנדה, ודוקא בכת-אחת יחד טרחה הוא, (כג) אכל להוסיף אחר-כך פשר בשבילם אסור, אלא-אם-כן יש לו מאכלים אחרים שייכל לפיסם כס, ונקמצא שכל הפשר היה ראוי בשביל ישראל, ואז מתיר לתן להם לאכל מזה, ולענין פת (כד) מסקי האחרונים, דכיון שיש על פל פכו וכפר טרחה בפני עצמו על-כן אין להתיר אפילו אופה בתנור אחד, אלא-אם-כן יוכל (כז) לפיסן בדברים אחרים ונקמצא שכל הפת ראוי בשביל ישראל, ואז מתיר לתן גם להם לאכל ממנו, ולפי המבאר לעיל בסימן תקו סעיף י, כל הפת הפת אינו כי אם פתורים שלהם, (כז) אכל בפתורים שלנו, אפילו בשביל ישראל אין ללאפות יותר ממה שצריך לו, (כח) אכן לעת הצורך יש להקל גם בפתורים שלנו: ב (יג) נותן ממנו לחינוק. (טו) יש מאחרונים שקתבו, דלא שרי אלא-אם-כן נותן ממש לאכל ולא על-ידי שכיול לתן: (יד) מתיר ללאפות וכו'. שהרי אם לא יאפה (כ) כל הפת לא יוכל לתן לחינוק אף פת אחד, ואם-כן נחשבת כל האפיה בשביל פת זה שנותן לחינוק, וכיון שאינו מתיר אפיה פת יתנו לחינוק, מציינו למימר על כל (כח) אחד ואחד זהו שיתנו לחינוק, וכתבו (כט) האחרונים, דהוא הדין אם הישראל נותן להם הקמח מחק המלכות, אלא שאין הישראל ראוי ללאפות מקמח פת אחת לחינוק אלא-אם-כן יאפה להם כל הפת, מתיר ללאפות להם ביום-טוב על-ידי שיפן פת אחד מהם לחינוק: (טו) להם. עין בט"ו שקתבו, דאין לסמוך על קלא זו היתנית פת

שער הציון

(י) מגור-אברהם ואליה רבה ור"א: (טו) מוכח הרמב"ם: (טז) רשב"א וטור, וכן פסק מהר"ש"ל: (יז) מוכח מהמקרא דבזה בודאי מהני: (יח) והקפידוהו השלחן-עזרי-ששים והגר"ו לדינא, והינו אפילו קשואכל עמו על שלחנו: (יט) פרי"מגרים: (כ) פרי"מגרים ומוכחים דין זה מלשון הרמב"ם שקתבו 'אוכל עמנו מה שהן אוכלין שקבר הכנינוהו' וקמ"ד-משה והגר"ו ואליה רבה, וכן מוכח פשטיית המגור-אברהם, עין שם ומה שפירשים בפנים 'ארחות-חיים ותוספות' טעה הפירשים בזה, שהארחות-חיים דעתו דבקנדה אחת אסור בעצם אם היה דעתו גם בשביל עכו"ם, ולדידה אף בעבדו ושפחתו אסור בזה אם לא דאפשר לפיסינהו בדבר אחר, ואז נקמא לו דהאסור הוא רק משום שמא ירבה בקנדה אחרת, ולכך בעבדים ליבא למחש להכי, כן כתב מגור-אברהם: (כא) אחרונים, וכן ראיתי במאירי: (כב) אף דלדעת רמ"א בדרכי-משה אין לחלק בין פת לקנדה, אכל דעת רש"ל להתמיר בפת, וכן כתב גר"ו בהנ"ל דבפת אין להתיר אלא-אם-כן יש לו פשה לפיסם, וכן איתא בתושי רשב"א, וכן כתבו הרא"ה והמאירי בהנ"ל, וכן הסכים המגור-אברהם ואליה רבה ור"א: (כג) ובתנור אחר או בקנדה אחרת, אפילו יוכל לפיסן אסור [מ"א]: (כד) שלחן-עזרי-ששים ואליה רבה: (כה) אליה רבה בסוף הסימן, וטעמו, דבשעת הדחק יש לסמוך אצדעת רש"ל המוכח במגור-אברהם סימן תקו חקו דין לחלק בין פתורים שלהם לשלנו, וכן דעת המאירי שם פרש"ל, עין שם: (ט) הגר"ו: (ס) הגר"ו ומגיד-משנה, ועל-כן לא זמנא להא דמוכח לעיל בסעיף א דאסור להרבות בשביל עכו"ם: (כח) כן הוא לשון הגמרא 'כל תנא ותנא תנא וכו', וכן העתיק הרמב"ם והמגיד-משנה, עין שם, ולקאורה אם הוא אופה פתין גדולים, דבדווי קפידו אם יתן פת שלם לחינוק ורק לפרס קצת ממנו, ואם-כן באותו פת נקמא חציו אופה בשביל עכו"ם, וזמנא להא דרב חסדא בעשה שחציה היתה של עכו"ם; ומכל מקום אפטר דכיון שאי אפטר לו לפח המעט עבור החינוק אם לא יאפה כלם, שרי, וכן משמע קצת מן התוספות, אכן מלשון המאירי משמע דיש להתמיר, וצריך עיון: (כט) מגור-אברהם ואליה רבה והגר"ו:

הלכות יום טוב סימן תקיב תקיג

ה' אסור לבשל ולאפות (טז) לצרף כלבים, אבל ימטר (יז) לטלטל מזונות ולתן לפניהם: הגה (יח) אכל אסור להוציא בשבילן (יט) מרשות לרשות (הג"מ והמגיד פ"א). וכן אסור לגבל המרסן לעופות (מרדכי) (כ) פי אם על-ידי שנוי (כל בו). ומתיר להרבות (כא) בשביל הכלבים באותה קורה שמכשיל בה לעצמו, (כב) אפלו אם (ה) יש לו דבר אחר שייכל לתן לכלבים אם היה רוצה (כ"י בשם הר"ן והירושלמי):

תקיג דין ביצה שנולדה ביום-טוב, ובו ח' סעיפים:

א (א) ביצה שנולדה ביום-טוב (ב) אסור בלגע בה, (הגה (ג) דהינו (ב) לטלטלה) (מרדכי ריש ביצה ופי' כל ב עין בבית-יוסף א קריא בביצה וקריא ג שם בבית-יוסף וקריא ד לשון כל-טו

הכלים), וכל-שפן שלא לאכלה. ואם נתערבה אפלו באלה, (ד) פלן (ז) אסורות: ב יספק אם נולדה ביום-טוב או בחל, (ג) (ה) אסורה: ג ביצה שנולדה ביום-טוב שנתבשלה (ו) בשוגג עם פשו

שערי תשובה

בענין זה על דברי אביו הנאו ז"ל, ודעתו שאין להמיר למי שמחמיר להטיל ריח לחוף המים ביום-טוב. ע"ש:

(ב) לטלטלה. דאין אסור בדבר המקצה בנגיעה לחוד בלא טלטול, כמ"ש סימן שח ס"ג בהג"ה. וצ"ע מ"א וט"ז: (ג) אסורות. דהני דבר שיש לו מתירין לאחר (שבת) [יו"ט]: (ג) אסורה. ואם נתערבה יש להחמיר, כמ"ש ב"י סימן קב. וצ"ע מגן-אברהם:

משנה ברורה

אחת (ל) אלא בכגון זה שהוא שעת הדחוק: ג (טז) לצרף כלבים. אפלו כלבים המזונותיהם עליו, ומכל-שפן כלבים של הפקר. ולא נוקא כלבים, אלא הוא הדין שאר בהמה חיה ועוף אסור לעשות שום מלאכה עבותרם, דקרא ד'לכם' ממעט עובד-גלולים ובהמה: (יז) לטלטל מזונות וכו'. ע"ע לעיל בהלכות שבת סימן שכו, שנתבאר שם כל הדינים (ל) השכימים לענין הנכנת מאכל לבהמה, והוא הדין באן: (יח) אכל אסור להוציא וכו'. דלא התיר הוצאה ביום-טוב פי אם לצרף האדם (לג) אכל לא לצרף בהמה: (יט) מרשות לרשות. הינו אפלו להוציא מרשות-היחיד (לג) לרמלית. ועל-ידי עבדים נראה (לד) דש"י: (כ) פי אם על-ידי שנוי. שבכהאי גוונא (ל) אף בשבת מתיר, כמבאר לעיל בסימן שכו. ואפן השנוי מבאר שם בסעיף ג, ע"ע שם: (כא) בשביל הכלבים. והוא הדין שאר בהמה וחיה, (לו) אפלו לא היו מזונותיהן עליו: (כב) ואפלו אם יש לו דבר אחר וכו'. וצ"ע טעות-סופר, וצ"ע לומר (ל) אפלו אין לו דבר אחר וכו'. וצ"ע בבאור הגר"א ששפרש דברי הרמ"א דרוצה לומר, דאם היה לו דבר אחר במה לפסוק, אפלו קורה אחרת שרי להרבות בשבילן אם המאכל היה ראוי לעצמו, דאז חשבינו כאלו מבשל לצרף עצמו, וכן מפרש המגן-אברהם בסעיף-קטן ג את דעת הרמ"א וכן מבאר ברכי-ב"משה, אמנם במגן-אברהם סעיף-קטן ג מוכח דלדינא דעתו כדעת הפתח-של, דבקרורה אחרת בשבילן אסור בכל ענין, דכנה מוכח דהבשול שלא לצרכו הוא, והעתיקו במה אחרונים את דבריו. וצ"ע באליה רבה:

שער הציור

(ב) ואף דכמה אחרונים דחו רצת הש"י, מכל מקום אין לרחות דינו מהלכה, שכן נמצא בכמה ראשונים, ע"ע באליה רבה שהביא בדבריו בשם הפלפול וכן מבאר בחדושי הרא"ה ומה שאמר שם בגמרא ופליגא דרבי יהושע בן לוי' וכו' מלשבו, ע"ע שם] וכן בשיטה מקבצת בשם הר"ק"א: (ל) אחרונים: (ג) דשביל בהמה לא התיר על-ידי מתוך שהתירה וכו', דזה נוקא אם הוא צרף קצת לאדם, ולדעת התוספות וסיעתם יש כנה אסור דאורייתא אם הוא צרף רשות-הרבים, ואפלו לדעת הרמב"ם דסובר דמשעם מתוך התיר שלא לצרף בהוצאה לגמרי, על-כ"ל פנים אסור דרבנן יש למסקנת הביית-יוסף בסימן תקח, ואפשר דכנה שעושה לצרף בהמה גרע טפי משלא לצרף כלל ויש כנה אסור תורה. וצ"ע בבאור הלכה [בסימן תקיח ד"ה מתוך]: (לג) ע"ע בפרי-מגדים דמשמע דסובר דלכרמלית שרי, וכן הוא לכאורה משמעות דברי המרדכי והנחות מיומני המובא בבית-יוסף שהוציאו רשות הרבים, אכן מדברי התוספות במסקנתם בכתבות ז' ו' מבאר דאסור [וכן הוא בהנהגת אשר"י שם], ומביאו הביית-יוסף לקמן בסימן תקיח, וכן מוכח שם בסעיף ב בהג"ה, ע"ע שם בבאור הגר"א, וכן כתבו הגר"י וישועות-יעקב לאסור אף בלרמלית: (לד) אפלו צרף רשות-הרבים, ע"ע לקמן בסימן תקיח בסעיף ב בהג"ה ובמשנה ברורה שם, והוא הדין באן דהני גם כן מקום צרף: (ל) הגר"א, ומשמע דצ"ע גם ביום-טוב השנוי המבאר שם: (לו) כן מוכח בבאור הגר"א, ע"ע שם: (ל) עלת-שבת ומגן-אברהם ובהג"א ובגרי"שע ונהר-שלום, ואף האליה רבה שהסכים לגרסת הש"י, מכל מקום לדינא הסכים דאפלו אין לו: (ל) מגן-אברהם ושי"א: (ז) מגן-אברהם לקמן בסימן תקטו ובשיטת הר"י וקרי"ש, וכן פתח הגר"א בסימן תמו, ע"ע שם: (ג) המגיד-משנה: (ד) עלת-שבת וט"ז ואלה רבה וכן משמע פלבוש] ובהג"א, דלא כמגן-אברהם שהפך בנות הרמ"א: (ה) המגן-אברהם וט"ז, וכן משמע מהגר"א שדעתו להחמיר: (ו) אחרונים: (ז) מור וקציעה ובגרי"שע, ומכל מקום אין לסמוך עליו שלא במקום הפסד, שפכה אחרונים העתיקו דברי מגן-אברהם לדינא: (ח) ולאפוקי אם היה זה ביום-טוב ששחר שבת והוא ספק דאורייתא, אין להקל בנתערבה ושם במור וקציעה: (ט) שם במור וקציעה: